

স্বদেশী

জীবনী-মালা ১

অকণিষ বেজবৰুৱা

শ্রীহৰেন্দ্ৰনাথ কলিতা

নিৰলা প্ৰকাশন
গুৱাহাটী-৩

AKANIR BEZBARUA—A short life-sketch of Sahityarathi
Lakshminath Bezbarua (1868—1938) by Shri Harendra Nath
Kalita and published by Srimati Tilottama Baisya Nirala
Prakashan, Gauhati - 3.

প্রকাশিকা—

শ্রীমতী তিলোত্তমা বৈশ্য

নিবলা প্রকাশন

নিজবাপাৰ

গুৱাহাটী--৩

চিত্রশিল্পী—

শ্রী বৈলোক্য দত্ত

মুদ্রক—

শৰাইঘাট প্রিন্টাৰ্ছ,

এম, চি, ৰোড, গুৱাহাটী--৩

প্রথম প্রকাশ—

ছেপ্তেম্বৰ : ১৯৬৮

মূল্য—এটকা বিশ পইচা

—উভগা—

মৰমৰ অকণিহঁতলৈ—

—লিখক

আগকথা

ডাঙৰ হব লাগিলে সকলোপৰাই মনত উচ্চ আকাঙক্ষা থাকিব লাগে। উচ্চ আকাঙক্ষাই যেনেকৈ এফালে মানুহক মহৎ কৰি তোলে, আনফালে তেনেকৈ সকলো বকমৰ হীন কামবপৰা মানুহক আঁতৰাই ৰাখে। মহৎ লোকৰ জীৱনী পাঠে মানুহক উচ্চাকাঙক্ষী কৰে। বিশেষকৈ সকলো ল'ৰা-ছোৱালীবোৰৰ কাৰণে মহৎ লোকৰ জীৱনী অনুপ্ৰেৰণাৰ স্থল।

৩লক্ষনীনাথ বেজবৰুৱা আমাৰ দেশৰ এজন মহৎ লোক আছিল। অসমীয়া ভাষা, সাহিত্য আৰু জাতীয় জীৱনলৈ বেজবৰুৱাৰ দান অতুলনীয়।

“মহা মহা পুৰুষৰ চানেকিৰে জীৱনৰ
আমিও কৰিব পাবো জীৱন গঢ়িত,
অভিনয় শেষ হলে আয়ুবেলি মাৰ গলে
থই যাব পাবো খোজ সময় বালিত।”

কৰিব এই বাণী সাৰোগত কৰি আমাৰ অকণিহঁতে যেন বেজবৰুৱাদেৱৰ জীৱনী পঢ়ে আৰু নিজৰ নিজৰ জীৱন গঠনত অনুপ্ৰাণিত হয়।

মোৰ মাজু ছোৱালী শ্ৰীমতী ৰূপশ্ৰীৰ (মলি) অনুপ্ৰেৰণা নোপোৱা হলে কিতাপখনি লিখা নহলহেঁতেন। গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ সহকাৰী পুথিভঁৰালী শ্ৰীকৃপানাথ বৈশ্যদেৱে কিতাপখনি চাইচিতি দিছে আৰু প্ৰকাশ কৰাত সহায় কৰিছে। তেখেতৰ ওচৰত মই বিশেষভাৱে কৃতজ্ঞ। ইতি—

শ্ৰীহৰেন্দ্ৰনাথ কলিতা

গুৱাহাটী

॥ অকণিৰ বেজবৰুৱা ॥

তোমালোকে নিশ্চয় ৩লক্ষীনাথ বেজবৰুৱাৰ নাম শুনিছাহঁক। এওঁ অসমৰ এজন খ্যাতিমন্ত লোক। এওঁ 'সাহিত্যবথী বেজবৰুৱা', 'বসৰাজ বেজবৰুৱা' আৰু 'কৃপাবৰ বৰুৱা' নামে আমাৰ মাজত জনাজাত। প্ৰথম আৰু দ্বিতীয় নামটো এওঁক অসমীয়া বাইজে দিয়া আৰু তৃতীয় নামটো এওঁ নিজে লোৱা।

৩লক্ষীনাথ বেজবৰুৱাৰ জন্ম হয় ১৮৬৮ চনৰ কাতি মাহত অসমৰ সুবিখ্যাত বেজবৰুৱা বংশত। তেওঁৰ দেউতাক দীননাথ বেজবৰুৱা আৰু মাক থানেশ্বৰী দেৱী। বেজবৰুৱা পৰিয়ালৰ উপৰি-পুৰুষ কান্য-কুজবপৰা অহা বামুণ মানুহ। আহোম বজা স্বৰ্গদেৱ জয়ধ্বজ সিংহৰ ৰাজত্ব কালত কলিবৰ নামে এজন পণ্ডিত তীৰ্থ-ভ্ৰমণৰ কাৰণে অসমলৈ আহে। কলিবৰৰ পাণ্ডিত্য দেখি স্বৰ্গদেৱ বৰ মুগ্ধ হয় আৰু তেওঁক দাস-দাসী, মাটি-বাৰী দি লখীমপুৰত থাকিবলৈ ব্যৱস্থা কৰি দিয়ে। কলিবৰ আয়ুৰ্বেদত ভাল পণ্ডিত আছিল গুণে স্বৰ্গদেৱে তেওঁক বেজবৰুৱা পাতিছিল। লক্ষীনাথৰ দেউতাক দীননাথ বেজবৰুৱা কলিবৰ বেজবৰুৱাৰ নাতি।

দীননাথ বেজবৰুৱা ৰুটিছৰ আমোলত মুন্‌চিফ আছিল। এই কামত তেওঁ বহু ঠাই ঘূৰি ফুৰিব লগাত পৰিছিল। দীননাথ বেজবৰুৱা মুন্‌চিফৰ কামত নগাৱৰপৰা বৰপেটালৈ বদলি হৈছিল। সেই কালত অসমত আজি কালিৰ দৰে ৰেল, জাহাজ বা বাচৰ প্ৰচলন নাছিল। পান্‌চৈ নাৱেৰেহে নামনি অসমলৈ বা উজনি অসমলৈ অহা-যোৱা কৰিব লাগিছিল। নগাৱৰপৰা বৰপেটালৈ যাওতে কেইবা দিনো লাগিছিল। দীননাথ বেজবৰুৱা পান্‌চৈ নাৱত বৰপেটালৈ

যাওতে ঈহতগুৰি নামৰ ঠাই এখনত ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ বুকুত নাৱৰ ওপৰত লক্ষ্মীনাথৰ জন্ম হৈছিল। সেই কাৰণে খুহুটীয়া কথাত বেজবৰুৱা 'ভূমিষ্ঠ নহৈ নৌকান্ধ' হোৱা বুলি কোৱা হয়।

সেইদিনা আছিল লক্ষ্মী-পূৰ্ণিমা। লক্ষ্মীপূজা কৰিলে মানুহৰ ধন হয়। ই আমাৰ বিশ্বাস। হিন্দু মাত্ৰেই এই পূজা বৰ ভক্তিয়ে কৰে। লক্ষ্মী চৰিত্ত লিখা আছে :

“লক্ষ্মী-চৰিত্ৰ কথা শুনা মন কৰি।
বাঢ়িব সম্পদ সুখে দুৰ্গতি নিস্তাৰি ॥
ব্ৰাহ্মণ ক্ষত্ৰিয় বৈশ্য শূদ্ৰাদি জাতি।
তাক শুনি ভণি পাইবে অচলা সম্পত্তি ॥
যিবা যেই বাঞ্চে তাক লভিবে নিশ্চয়।
লক্ষ্মীৰ বচন ইটো অন্যথা নহয় ॥
যাব গৃহে থাকে ইটো পুস্তক বতন।
যিটো নৰে শুনে ভণে তাক অনুক্ষণ ॥
তাৰ গৃহে কোনো কালে বিঘিনি নহয়।
পুত্ৰ কন্যা সমে সদা সন্তোষে বঞ্চয় ॥”

লক্ষ্মী-পূৰ্ণিমাৰ দিনা ৰাতি লক্ষ্মীনাথৰ জন্ম হোৱা বাবে তেওঁৰ নাম ৰখা হৈছিল 'লক্ষ্মী'। এৱেঁই আমাৰ প্ৰখ্যাত লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা।

দীননাথ বেজবৰুৱাৰ দুগৰাকী পত্নী আছিল। লক্ষ্মীনাথৰ মাক আছিল সৰু। লক্ষ্মীনাথ মাকৰ পঞ্চম সন্তান। প্ৰথম জনা ভাৰ্য্যাৰ গৰ্ভত ছজন ল'ৰা আৰু চাৰিজনী ছোৱালী; আৰু দ্বিতীয় জনাৰ গৰ্ভত সাতজন ল'ৰা আৰু দুজনী ছোৱালীৰ জন্ম হৈছিল। সন্তানবোৰৰ ভিতৰত লক্ষ্মীনাথ আছিল জাকত জিলিকা। লক্ষ্মীনাথৰ মাক এজনা বৰ মৰমিয়াল আৰু নত্ৰ প্ৰকৃতিৰ মহিলা আছিল। ঘৰুৱা কাম-কাজ আৰু ল'ৰা-ছোৱালীবোৰৰ লগত তেওঁ সদায় ব্যস্ত আছিল। দেউতাক দীননাথ বেজবৰুৱা এজন কৰ্ত্তব্যপৰায়ণ, ধৰ্ম্মাভীক আৰু দৃঢ়মনা

পুৰুষ আছিল। তেওঁ যি কামকে কৰিবলৈ হাতত লৈছিল, তাক সম্পূৰ্ণ নকৰাকৈ নেৰিছিল।

লক্ষ্মীনাথৰ জীৱনৰ প্ৰথম তিনি বছৰ কাল অতীত হয় বৰপেটাত। বৰপেটা সত্ৰৰ নাম তোমালোকে শুনিছাহঁক। বৰপেটাকে কামৰূপীয় ভাগৱতী ধৰ্ম্মৰ কেন্দ্ৰ বুলিব পাৰি। বৰপেটা আৰু তাৰ ওচৰৰ বহু ঠাই বৈষ্ণৱ ধৰ্ম্মগুৰুসকলৰ পদধূলি পৰি পবিত্ৰ হৈছিল আৰু পৰবৰ্ত্তী কালত সেইবোৰ ঠাইত একোখনি সত্ৰ স্থাপিত হৈছিল।

বৰপেটাৰ প্ৰাচীন নাম তাঁতীকুছি। এই ঠাই বৰপেটা নামে এটা বিলৰ সমীপত আছিল। সেইকাৰণে পিছত সত্ৰৰ নাম বৰপেটা হয়। যি সময়ত মহাপুৰুষ শ্ৰীমাধৱদেৱে স্কন্দবীদিয়াত থাকি ধৰ্ম্ম প্ৰচাৰ কৰিছিল, সেই সময়ত গোপাল নামে এজন ভক্ত তেওঁৰপৰা দীক্ষা গ্ৰহণ কৰি তাঁতীকুছিত বাস কৰিছিল। গোপালৰ আন নাম মথুৰাদাস, কিন্তু সচৰাচৰ এওঁ বুঢ়াআতা বুলিহে জনাজাত। মাধৱদেৱে স্কন্দবীদিয়া ত্যাগ কৰি মথুৰাদাস আতাৰ অনুৰোধত তাঁতীকুছিত বাস কৰিবলৈ লয়। তেতিয়াৰপৰাই সেই ঠাই পবিত্ৰ হৈ উঠে।

বৰপেটাৰ কীৰ্ত্তনঘৰত সদায় নাম-প্ৰসঙ্গ হয়। সত্ৰীয় লোকৰপৰা সাধাৰণ গৃহস্থলৈ সকলো শ্ৰেণীৰ লোক আহি এই নাম প্ৰসঙ্গত যোগ দিয়ে। বেছি ভাগ হিন্দুৱে বৰপেটা সত্ৰক তীৰ্থস্থান বুলি ভাবে। বৰপেটাৰ কীৰ্ত্তনঘৰৰ চৌহদৰ ভিতৰত যি দৰে পুৱাৰ পৰা ৰাতিলৈকে সকলো সময়তে মানুহৰ সমাগম দেখা যায়, আন কোনো সত্ৰতে তেনেদৰে মানুহৰ সমাগম দেখা নাযায়। বৰপেটাৰ কীৰ্ত্তন আৰু দৌল-যাত্ৰা আমাৰ দেশৰ অপূৰ্ণ উৎসৱ। কীৰ্ত্তনঘৰৰ ভিতৰত অহৰিষ তেলৰ চাকি জলি থাকে। ইয়াক অক্ষয়-বাস্তি বোলা হয়।

দেউতাকৰ লগত লক্ষ্মীনাথ প্ৰায়ে কীৰ্ত্তনঘৰলৈ গৈছিল। তাত তেওঁ মানুহবোৰক ঈশ্বৰ উপাসনা কৰা দেখি আৰু ভোবতাল বজাই নাম-কীৰ্ত্তন কৰা শুনি মনত বৰ বং পাইছিল। কীৰ্ত্তনঘৰৰ বেৰত চিত্ৰকৰে

আঁকি খোৱা শ্ৰীকৃষ্ণৰ দশাৱতাৰৰ মূৰ্ত্তিবোৰ, পুতনা বান্ধসী বধ, কালীয় দমন আদি শ্ৰীকৃষ্ণৰ লীলা-খেলাৰ চিত্ৰ-বিচিত্ৰ মূৰ্ত্তিবোৰ দেখিও তেওঁৰ শিশু মনত কোঁতুহল জন্মিছিল। সেই সকলোবোৰ কথা তেতিয়া লক্ষ্মীনাথৰ মনত নাথাকিলেও আৰু তেওঁ বুজি নাপালেও সেই-বোৰৰ সোঁৱৰণ তেওঁৰ মানস-পটত অঙ্কিত হৈ বৈছিল আৰু বুজন হোৱাত সেই কথাবোৰে তেওঁৰ মনত খন্তেকৰ কাৰণে হলেও সময়ে সময়ে ভুমুকি মাৰিছিল।

বৰপেটাত থকা কালছোৱাত এবাৰ বানপানীত তেওঁলোকৰ ঘৰৰ চোতালত একাঠুৱা পানী হৈছিল। লক্ষ্মীনাথে ভাগিনিয়েক আৰু ককায়েকহঁতৰ লগত ওবে দিনটো পানী খোদালি আছিল। গধূলি দেউতাক কাছাবীৰ পৰা আহি সেই কথা শুনি আটাইকেইজন ল'ৰাকে চেকনিৰে কোবাইছিল।

তেনেকুৱা বানপানীত এবাৰ তেওঁ দেউতাকৰ লগত নাৱেৰে ফুৰিবলৈ যাওতে কিছুমান ম'হ সাতুৰি যোৱা দেখিছিল আৰু দুবৈৰ পৰা সিহঁতৰ ক'লা শিংবোৰহে মাথোন দেখি তেওঁ আচৰিত হৈছিল।

কীৰ্ত্তনঘৰৰ বৰখুটা, বৰগছা আৰু বহল পিৰালিত বহি বুঢ়ী ভক-তনীসকলে নাম গোৱা চাই তেওঁ বৰ ভাল পাইছিল।

মাজে সময়ে তেওঁ বৰবহাৰ আঠৈৰ বহাৰ ভিতৰত হাতীখুজীয়া বাটত ম'হৰ এঠা দৈ গাখীৰ আৰু এখামোচ গুৰেৰে সৈতে কোমল চাউলৰ জলপান খোৱাৰ কথা প্ৰবাসত মনত পৰি হয়তো তেওঁ জিভাৰ পানী পেলাইছিল।

লক্ষ্মীনাথে ল'ৰাকালিৰ প্ৰায় তিনি বছৰ কাল বৰপেটাত কটোৱাৰ পিছত দেউতাক দীননাথ বেজবকরা বদলি হৈ তেজপুৰলৈ যায়। বৰপেটাৰপৰা নাৱেদি তেজপুৰলৈ যাওতে বাটত দেখা পোৱা পৰ্বত পাহাৰবোৰৰ নাম লক্ষ্মীনাথহঁতক দেউতাকে কৈ গৈছিল। তেজপুৰৰ টিলা পাহাৰবোৰ আৰু বঙা বাট-পথবোৰ দেখি লক্ষ্মীনাথৰ মনত বৰ বং

লাগিছিল। তেজপুৰৰ কুমাৰ গাৱৰ কুমাৰসকলে উমলিবৰ কাৰণে লক্ষ্মীনাথহঁতক মাটিৰ জুনুকা আৰু ভুৰুকা দিয়াৰ কথা; দেউতাকৰ লগত নিকামূল সত্ৰলৈ যোৱাৰ কথা; আৰু তেজপুৰতে ভায়েক লক্ষ্মণৰ জন্ম হোৱাৰ কথা লক্ষ্মীনাথৰ ভালদৰে মনত আছিল।

লক্ষ্মীনাথহঁতৰ এজন দূৰ সম্পৰ্কীয় ককাক আছিল। তেওঁৰ নাম আছিল বৰিনাথ মাজুদলৰ বকরা। সম্পৰ্কত ককাক হলেও তেওঁ দীননাথ বেজবকৰাতকৈ বয়সত অনেক সৰু আছিল। তেওঁ ল'ৰাহঁতক ফুৰাব-মেলিব নিছিল আৰু সিহঁতৰ তত্ত্বাৱধান কৰিছিল। তেওঁ আছিল লক্ষ্মীনাথহঁতৰ ধেমালিৰ লগৰীয়া, কাৰ্য্যৰ অভিভাৱক, সাধুকথাৰ কুকি আৰু মহাভাৰত, বামাৰ্ণৱ আদিৰ গল্পৰ টোপোলা। তেওঁ কোমলমতি ল'ৰাৰ মনত লগাকৈ গল্প আৰু সাধুবোৰ কব পাৰিছিল। গধূলি চোতালত ঢাৰি পাৰি ল'ৰাহঁতক কামত বহুৱাই লৈ বৰিনাথে সাধুকথাৰ জোলাঙাখন মেলি দিছিল। পুৰাণ, মহা-ভাৰত, বামাৰ্ণৱ আদিৰ উপাখ্যানবোৰৰ উপৰিও তেওঁ বজা-প্ৰজা, ভূত-প্ৰেত, বুঢ়া-বুঢ়ী, বাঘ-ভালুক আদিৰ সাধু কৈছিল। সাধুবোৰ শুনি ল'ৰাহঁতে বৰ আমোদ পাইছিল আৰু মাজে মাজে ভয়ো খাইছিল।

দেউতাক কাছাবীত থকা সময়খিনি আছিল ল'ৰাহঁতৰ বাম-বাজ্য। ওবে দনটো সিহঁতে চট্ফটাই লৰি-ধাপৰি আৰু হাঁহি-খিকিন্দাল মাৰি ফুৰিছিল। ককাকক ভয় কৰিছিল যদিও সুবিধা পালে ল'ৰাহঁতে তেওঁক জোকাইছিল। এদিন ককাকৰ মূৰত এডাল নে ছুডাল পকা চুলি দেখি সিহঁতে হাত-চাপৰি মাৰি “ককা-বুঢ়া হ'ল! ককা বুঢ়া হ'ল!” বুলি চিঞৰিবলৈ ধৰিলে। পকা চুলিকেইডাল উভালি আঁতৰাই দিছিল যদিও মাজে সময়ে ল'ৰাবোৰে ককাকক “বুঢ়া” বুলি কৈ জোকাইছিল। বাতি বান্ধনি ঘৰৰ মজিয়াত দীননাথ বেজবকৰাই ল'ৰাহঁতৰ লগত ভাত খাবলৈ বহে। সেই সময়ত বৰিনাথে “আজি

লক্ষ্মীনাথে এইটো কবিলে, আজি শ্রীনাথে সেইটো কবিলে” বুলি ল'বাইঁতৰ দুফালিৰ কথা দেউতাকৰ আগত দাঙি ধৰে। ফলত সিদিনাই বা পিছদিনা দেউতাকে ল'বাইঁতক কোব সোধায়। কিন্তু একোব-দুকোব লগাওতেই বৰিনাথ আকৌ ল'বাইঁতৰ ওপৰতে পৰি সিহঁতক মাৰৰ হাতৰপৰা বক্ষা কৰে। বৰিনাথৰ অন্তৰখন সঁচাকৈয়ে বৰ কোমল আছিল আৰু তেৱেঁই ল'বাইঁতক মাৰ খুৱোৱাৰ গুণি আছিল যদিও সিহঁতে তেওঁক বৰ ভাল পাইছিল।

তেজপুৰৰপৰা বদলি হৈ দীননাথ বেজবকরা লখীমপুৰলৈ যায়। তেওঁলোকৰ ঘৰৰ ওচৰতে সিন্ধেশ্বৰ নামৰ এজন সোণাৰিৰ আৰু দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্ম্মা নামৰ এজন খনিকৰ ঘৰ আছিল। লক্ষ্মীনাথে সুবিধা পালেই তেওঁলোকৰ ঘৰলৈ গৈছিল আৰু অতি মনোযোগেৰে সোণ-ৰূপৰ অলঙ্কাৰ গঢ়োৱা আৰু প্ৰতিমা সজোৱা চাই আছিল। খনিকবজনে লক্ষ্মীনাথক এটা স্ততুলি সজাই দিছিল। লক্ষ্মীনাথে স্ততুলি বজাই বৰ আমোদ পাইছিল আৰু নিজেও স্ততুলি সাজিছিল। কিন্তু ককাক বৰিনাথ স্ততুলিৰ ঘোৰ বিৰোধী আছিল। সেইকাৰণে শেষত তেওঁ স্ততুলি বজোৱা বা সজাব আশা একেবাৰে ত্যাগ কৰিছিল।

লখীমপুৰৰ ঘৰতে কোনো এটি শুভ দিনত পূজা-পাতল, নাম-প্ৰসঙ্গ আদি নানা মাজলিক কাৰ্য্যৰ মাজেদি লক্ষ্মীনাথ বেজবকরাৰ বিদ্যাবন্ত হয়। প্ৰথমতে ককাক বৰিনাথে তেওঁক ক, খ লিখিব পঢ়িবলৈ শিকায়। পিছত তেওঁক মদনমোহন তৰ্কালঙ্কাৰৰ বঙ্গলা 'শিশুশিক্ষা' প্ৰথম ভাগ পঢ়িবলৈ দিয়া হয়।

তাহানিখন অসমৰ পঢ়াশালিবোৰত মাতৃভাষা অসমীয়াৰ ঠাইত বিদেশী বঙ্গলা ভাষাৰ প্ৰচলন আছিল। মানব আক্ৰমণৰ পিছত আহোম ৰাজত্বৰ অন্তত অসম দেশ ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ হাতলৈ যায়। তেতিয়া অসমৰ বাহিবৰপৰা বহুতো চাহাব অসমলৈ আহে। তেওঁলোকে অসমৰ নানা ঠাইত চাহ-বাগিচা খোলে। চাহাববোৰে

সেই বাগিচাবোৰত কাম কৰিবলৈ ভাৰতবৰ্ষৰ নানা ঠাইৰপৰা বহুতো বনুৱা আনে। ইয়াৰ বহুকাল আগতে বঙ্গদেশ কোম্পানীৰ হাতলৈ আহিছিল। কোম্পানীৰ চাহাববোৰে শাসনৰ সুবিধার্থে বঙ্গদেশৰ-পৰা বহুতো কৰ্ম্মচাৰী অনালে। বঙালীসকল অসমলৈ আহি ঘৰ-বাৰী সাজি নিগাজীকৈ বহিল। তেওঁলোকে কোম্পানীৰ কাগজ-পত্ৰ আদিত বঙ্গলা ভাষা চলাবলৈ ধৰিলে। অৱশেষত চৰকাৰৰ তৰফৰপৰা হোৱা পঢ়াশালিবোৰতো অসমীয়া ভাষাৰ সলনি বঙ্গলা ভাষা চলিবলৈ ধৰিলে। ফলত অসমীয়া ল'ৰা-ছোৱালীবোৰে বঙ্গলা ভাষা পঢ়িবলৈ বাধ্য হ'ল। সেই কাৰণে লক্ষ্মীনাথেও বঙ্গলা ভাষাৰ মাধ্যমেৰে শিক্ষা-লাভ কৰিবলগীয়া হৈছিল।

এবাৰ কমলাবাৰী সত্ৰৰ ভকতসকলে লখীমপুৰত 'জৰাসন্ধ বধ' ভাৱনা কৰিছিল। এই ভাৱনা দেখাৰ পিছত বহুদিনলৈকে শ্রীনাথ আৰু লক্ষ্মীনাথে কলা-ঠকুৱাৰ গদা লৈ যুদ্ধ কৰি ঘৰৰ তিৰোতাসকলক আৰু চাকৰ-নাকৰবোৰক তবধ লগাইছিল। পিছৰ বছৰ 'নবসিংহ যাত্ৰা' হৈছিল। লক্ষ্মীনাথে হিবণ্যকম্পিৰ ভাও লৈ হাতত লাখুটি এডাল লৈ নবসিংহৰ ভাও লোৱা শ্রীনাথক খেদি গ'ল। এনেতে ককাক বৰিনাথ কৰবাবপৰা আহি দুয়োৰে আগত ওলালহি। শ্রীনাথ পলাই গ'ল, কিন্তু লক্ষ্মীনাথে বৰিনাথৰ হাতত কাণ-মলা খালে।

লখীমপুৰৰ চেনিমাছ আৰু পাভমাছৰ কথা লক্ষ্মীনাথে কেতিয়াও পাহৰিব নোৱাৰিছিল। তেনেকুৱা ডাঙৰ আৰু তেলাল মাছ তেওঁ আৰু ক'তো দেখিবলৈ পোৱা নাছিল।

সৰ্বশেষত দীননাথ বেজবকরা গুৱাহাটীলৈ বদলি হয় আৰু তাতেই তেওঁ চৰকাৰী কামৰপৰা অৱসৰ গ্ৰহণ কৰে। গুৱাহাটীৰ বিশাল ব্ৰহ্মপুত্ৰ আৰু পৰ্বত-পাহাৰবোৰৰ মনোৰম দৃশ্যই লক্ষ্মীনাথৰ মনত অসীম আনন্দ দিছিল। দেউতাকৰ লগত তেওঁ অশ্বক্ৰান্ত, উমা-বন্দ, উৰ্ব্বশী, নৱগ্ৰহ, শুক্ৰেশ্বৰ, বশিষ্ঠাশ্ৰম আদি তীৰ্থস্থানবোৰলৈ গৈ অপাৰ আনন্দ উপভোগ কৰিছিল।

গুৱাহাটীতে প্ৰথমতে লক্ষ্মীনাথক স্কুলত নাম লগাই দিয়া হয়। স্কুললৈ যোৱাটো তেওঁৰ পক্ষে ফাটেকলৈ যোৱা যেন লাগিছিল আৰু স্কুলত থকা সময়খিনি তেওঁ সজাৰ ভিতৰত বখা চবাই এটাৰ দৰে ভয়ে ভয়ে কটাইছিল।

বেজবৰুৱাহঁত লখীমপুৰত থাকোতেই লক্ষ্মীনাথৰ দুজন ককায়েক—গোবিন্দ বেজবৰুৱা আৰু গোপাল চন্দ্ৰ বেজবৰুৱা কলিকতাত পঢ়িবলৈ গৈছিল। এবাৰ কলেজৰ বন্ধত তেওঁলোক গুৱাহাটীলৈ আহিছিল। বৰককায়েকে লক্ষ্মীনাথক তেওঁ পঢ়া কিতাপকেইটাবপৰা কেইবাটাও প্ৰশ্ন সুধিলে। কোনোটা প্ৰশ্নৰে উত্তৰ তেওঁ দিব নোৱাৰিলে। ককায়েকৰ বৰ খং উঠিল। তেওঁ লক্ষ্মীনাথক ‘কিল-কীৰ্তন’ দিবলৈ উঠি খেদা মাৰিলে। লক্ষ্মীনাথে ভিৰাই দিলে লৰা ককায়েকে লক্ষ্মীনাথক ওৰে বাবী খেদি খেদিও লগ ধৰিব নোৱাৰিলে। শেষত মাকৰ হকা-বধা আৰু ভাৰসনাতহে ককায়েক ক্ষান্ত হ’ল।

সুদীৰ্ঘ ৩৭ বছৰকাল সুখ্যাতিৰে ৰুটিছ গৱৰ্ণমেণ্টৰ চাকৰি কৰি ১৮৭৩ চনত দীননাথ বেজবৰুৱাই কামৰপৰা অৱসৰ লৈ পেন্সন পায়। দুখন ডাঙৰ শূৱালকুছীয়া হোলাং নাৱেৰে তেওঁলোক গুৱাহাটীৰপৰা শিৱসাগৰ অভিমুখে যাত্ৰা কৰে। গুৱাহাটীৰপৰা শিৱসাগৰলৈ উজাই যাওতে প্ৰায় পাঁচিশ দিন লাগিছিল! এই কালডোখৰ লক্ষ্মীনাথৰ কাৰণে অপাৰ আনন্দৰ কাল আছিল। ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ নিৰ্মল পানী, দুয়ো কাষৰ ঢক্‌ঢকীয়া বালি, পৰ্বত-পাহাৰ আৰু বাটত পোৱা আন আন দৃশ্যই তেওঁৰ কুমলীয়া মনত অসীম আনন্দৰ জোৱাৰ তুলিছিল। দুপৰীয়া আৰু গধূলি কোনো এটা বালিত নাও ৰাখিলেই সকলোৰে আগতেই তেওঁ বালিত জাপ মাৰি পৰিছিল। এদিন দুপৰীয়া নাও ৰাখোতে এজাক গঙ্গাচিলনী উৰি থকা দেখিলে। শ্ৰীনাথৰ লগত বালিত কণী বিচাৰি বিচাৰি দুয়ো দুটা গঙ্গাচিলনীৰ কণী পালে। কণী দুটা ভজোৱাই খাই দুয়ো পৰম তৃপ্তি লভিলে। দীননাথ

বেজবৰুৱাৰ ধনী নামৰ এটা লগুৱা আছিল। এদিন সি এটা ডাঙৰ কাছ ধৰি আনিছিল। কাছটোৰ পেটত দুকুৰিমান কণী ওলাইছিল। আন এদিন নাৱৰীয়া এটাই বালিত একোঁচ কাছ-কণী পাইছিল। কণীবোৰ সিজাই পাঁচ-ছদিনলৈকে আটায়ে খাইছিল। নল-খাগৰি থকা বালিৰ গৰাৰ পানীৰ যুৱলিত কাতি হৈ পৰি থকা নল-খাগৰিৰ ওপৰত সৰু সৰু কাছপোৱালিবোৰ দেখি লক্ষ্মীনাথৰ মনত বৰ আনন্দ লাগিছিল। তেওঁলোকৰ নাও সিহঁতৰ কাষ পোৱাৰ লগে লগে সিহঁতে টুপং কৰে পানীত পৰি বুৰ মাৰিছিল।

দিখৌমুখত ব্ৰহ্মপুত্ৰক বিদায় দি দিখৌ নৈৰ বুকুৱেদি নাও গৈ আহোম বজাৰ বাজধানী বংপুৰ বা শিৱসাগৰ পালেগৈ। লক্ষ্মীনাথে শিৱসাগৰত থাকি প্ৰথমতে কেইদিনমান ভাল পোৱা নাছিল। কিন্তু শিৱসাগৰৰ বিশাল বিতোপন বৰপুখুৰী আৰু তাৰ পাৰত থকা শিৱদৌল, বিষ্ণুদৌল আৰু দেৱীদৌল, দিখৌ নৈ, বংপুৰৰ বংঘৰ, কাৰেংঘৰ, তলাতল ঘৰ, জয়সাগৰৰ প্ৰকাণ্ড পুখুৰী আৰু দৌল প্ৰভৃতিয়ে তেওঁৰ মন আকৰ্ষণ কৰিলে; আৰু শীঘ্ৰে শিৱসাগৰ হৈ পৰিল তেওঁৰ মানত আনন্দ-সাগৰ।

শিৱসাগৰৰ ঘৰত লক্ষ্মীনাথৰ দুটা ভতিজা আছিল। এজন লক্ষ্মীনাথতকৈ অলপ ডাঙৰ আৰু আনজন অলপ সৰু আছিল। লক্ষ্মীনাথে দুয়োৰে লগত খেলা-ধূলা কৰিছিল। দুয়ো বঙ্গলা কিতাপ লক্ষ্মীনাথতকৈ বেছিকৈ পঢ়িছিল। দুয়ো কিছুমান বঙ্গলা কবিতা আৰু গান মুখস্থ মাতি লক্ষ্মীনাথক লাজত পেলাইছিল। কিছুদিনৰ ভিতৰতে লক্ষ্মীনাথেও সেই কবিতা আৰু গানবোৰ মুখস্থ কৰি পেলালে। সেই সময়ত বঙ্গলা কবিতা আৰু যাত্ৰাগানেৰে শিৱসাগৰ মুখৰিত হৈ আছিল। সমনীয়া ল’ৰাবোৰৰ মুখে মুখে তেওঁ বঙ্গলা কবিতা আৰু গান শুনিবলৈ পাইছিল। লক্ষ্মীনাথৰো যাত্ৰাগানত নিচা আছিল আৰু তাক শিকিবৰ কাৰণে তেওঁ যত্ন কৰিছিল। কিছুদিনৰ ভিতৰতে

তেওঁ লগৰীয়া ল'ৰাবোৰক সকলো বিষয়তে চেব পেলালে আৰু সকলোৰে মাজত নেতাকপে পৰিগণিত হ'ল। হৈ-গুচু, টাংগুটি, লুকা-ভাকু, পাঁচি, কচুগুটি, বাঘ-গৰু খেলা, গছত উঠা, বৰশী বাই মাছ ধৰা, সাঁতোৰা আদি অনেক প্ৰকাৰৰ বং-ধেমালি আৰু খেলত তেওঁ পৈণত হৈ উঠিছিল। সাঁতোৰাত তেওঁ বৰ পাকৈত আছিল। তেওঁলোকৰ ঘৰৰ পানী খোৱা পুখুৰীটোত সাঁতোৰাটো তেওঁৰ এটা নিত্যকৰ্ম আছিল। পুখুৰীটোৰ এটা পাৰত এজোপা তেতেলি গছ আছিল। তেতেলিজোপাৰ ডালবোৰ পুখুৰীৰ পানীৰ ওপৰলৈ মেল খাই গৈছিল। তেতেলিৰ ডালত উঠি তাবপৰা তেওঁ জাপ মাৰিছিল। পাৰবপৰাও ওলোটা খৰ মাৰি তেওঁ পানীত পৰিছিল। পিছত তেওঁ সঙ্গীবোৰৰ লগত সাঁতুৰিবৰ কাৰণে দিখৌ নদীলৈও গৈছিল। ভব-বাৰিষাও দিখৌ নৈ সাঁতুৰি ইপাৰ-সিপাৰ হৈছিল। এদিন ভব-বাৰিষা লক্ষ্মীনাথ দিখৌ নৈত সাঁতুৰিবলৈ যাওতে দেউতাকে কথাটো গম পাই মানুহ পঠিয়াই লক্ষ্মীনাথক ধৰাই অনালে। লক্ষ্মীনাথে দেউতাকক বৰ ভয় আৰু ভক্তি কৰিছিল আৰু কোনো কথাতে তেওঁৰে সৈতে উত্তৰা-উত্তৰি নকৰিছিল। দেউতাকে তেওঁক ওচৰলৈ মাতি নি ক'লে—“লক্ষ্মী, তই লিখা পঢ়া শিকি বংশৰ নাম উজ্জ্বল কৰিবি বুলি আশা কৰিছিলো। লক্ষ্মীপূৰ্ণিমাৰ দিনা তোৰ জন্ম; তই লক্ষ্মী ল'ৰা হব লাগিছিল। তই এনেকৈ ধিতিঙালি কৰি ফুৰা দেখি মই বৰ বেজাৰ পাইছো। ভবিষ্যতে যদি তই আকৌ দুখালি কৰ, তেন্তে শাস্তি বিহিবলৈ মই বাধ্য হম।”

দেউতাকৰ খং উঠা দেখি লক্ষ্মীনাথে বৰ ভয় খালে আৰু তেওঁৰ মৰমৰ কথাবোৰে লক্ষ্মীনাথৰ অন্তৰ জয় কৰিলে। সিদিনাৰপৰা আৰু এনে কাম নকৰে। বুলি তেওঁ দেউতাকৰ ওচৰত প্ৰতিজ্ঞা কৰিলে। সঁচাকৈয়ে তেতিয়াৰপৰা লক্ষ্মীনাথৰ স্বভাৱৰ পৰিৱৰ্ত্তন ঘটিল। তেওঁ বিপথগামী নহল। তেওঁ লিখা-পঢ়াত মন দিলে।

দেউতাকৰ মৌসনা উপদেশে লক্ষ্মীনাথৰ কুমলীয়া হিয়াত যি সাঁচ বহুৱালে সি চিৰজীৱন শিলৰ বেখাৰ দৰে মচি নোঘোৱাকৈ বৈ গ'ল।

সেই কালত অসমীয়াৰ মাতৃভাষা বঙলা শিকিবৰ কাৰণে গৱৰ্ণ-মেণ্টে আজিকালিৰ ছাত্ৰবৃত্তি স্কুলৰ দৰে ‘আদৰ্শ বঙ্গ-বিদ্যালয়’ পাতি দিছিল। লক্ষ্মীনাথক প্ৰথমতে শিৱসাগৰৰ আদৰ্শ বঙ্গ-বিদ্যালয়ৰ তৃতীয়মান শ্ৰেণীত নাম লগাই দিয়া হয়। এবছৰ পিছত তেওঁক শিৱসাগৰ গৱৰ্ণমেণ্ট হাইস্কুলত পঢ়িবলৈ দিয়া হয়। হাইস্কুলত পঢ়া কালছোৱাত দুটা ঘটনাই লক্ষ্মীনাথৰ জীৱনৰ ওপৰত মচিব নোৱাৰা সাঁচ বহুৱাইছিল। এদিন সংস্কৃতৰ শিক্ষকজনে মুগাৰ চুৰিয়া পিন্ধি ক্লাছলৈ আহিছিল। তাকে দেখি তেওঁলোকৰ ভিতৰৰ টপ-টপীয়া ল'ৰা এটাই মাত লগালে—“আজি ছাৰে মুগাৰ চুৰিয়া পিন্ধি আহিছে।” এই কথা শুনি শিক্ষকৰ বৰ খং উঠিল। তেওঁ ল'ৰাটোৰ পিনে চাই ক'লে—‘হেৰ, তোৰ বাপেৰৰ ঘৰৰ মুগাৰ চুৰিয়া মই পিন্ধি আহিছোনে?’ এই কথা শুনি ল'ৰাবোৰে গিজ্জ'নি মাৰি হাঁহিবলৈ ধৰিলে। লক্ষ্মীনাথেও হাঁহিলে। শিক্ষকজনে লক্ষ্মীনাথৰ দেউতাকক বৰ সন্মান আৰু ভক্তি কৰিছিল। তেওঁ লক্ষ্মীনাথৰ পিনে চাই বিবক্তি প্ৰকাশ কৰি ক'লে,—‘তুমি সিংহৰ পোৱালি হৈ শৃগালৰ নিচিনা হ'লা কিয়?’ সেই তিবন্ধাৰ শুনি তেওঁ লাজতে তলমূৰ কৰিলে আৰু সিদিনাৰপৰা দুফট ল'ৰাৰ লগ নালাগো বুলি মনতে সঙ্কল্প কৰিলে। আন এদিন মহীকান্ত নামৰ দুফট ল'ৰা এটা আহি লক্ষ্মীনাথৰ কাষত বহিল। সি লক্ষ্মীনাথৰ অমতে আৰু আপত্তি সত্ত্বেও পাঞ্জা খেলিবৰ অভিপ্ৰায়ে লক্ষ্মীনাথৰ হাতত ধৰি টনা-আজোৰা লগালে। ঘটনাটো হেড্‌মাষ্টৰৰ চকুত পৰিল। তেওঁ লক্ষ্মীনাথক মাতি নি সোধ-পোচ নকৰাকৈ বেতেৰে দুকোৰ লগালে। ঘাই দোষী মহীকান্ত সাৰিল। লক্ষ্মীনাথৰ মনত বৰ ধিক্কাৰ লাগিল। সিদিনাৰপৰা লক্ষ্মীনাথে ভালদৰে বুজিলে যে, দুৰ্জ্জনৰ সঙ্গত শান্তৰ বিপদ ঘটে বা উলুৰ লগত বগৰি পোৰা যায়।

দীননাথ বেজবৰুৱাৰ ছয়ো গৰাকী পত্নীৰ মাজত সুন্দৰ মিলা-
প্ৰীতি আছিল। শিৱসাগৰত থকাৰেপৰা বৰগৰাকী মাকেহে লক্ষ্মী-
নাথক বৰ মৰম কৰিছিল। সকলো কালডোখৰত খোৱা-শোৱা আৰু
আন আন কামতো লক্ষ্মীনাথ বৰমাকৰহে লগ হৈছিল। তেওঁলোকৰ
পৰিয়ালটো ডাঙৰ আছিল। সেই কাৰণে সাধাৰণতে বাতি ভাত খোৱাত
অলপ পলম হৈছিল। গতিকে সকলো ল'ৰাবোৰক এঘুমটিমান
মৰাৰ পিছতহে ভাত খাবলৈ জগাই অনা হৈছিল। এদিনাখন এইদৰে
লক্ষ্মীনাথক বিছনাৰপৰা তুলি আনি ভাত খুৱাওতে মাকক তেওঁ
বৰকৈ আমনি কৰিলে। মাকৰ বৰ খং উঠিল আৰু লক্ষ্মীনাথৰ
টোপনি ভাঙিব নোৱাৰি খঙতে থেকেচা মাৰি দিলে। লক্ষ্মীনাথ মুখ-
জোবোৰা খাই ওচৰতে থকা মুখ-ধোৱা চৰিয়াটোৰ পানীত পৰিল আৰু
তেওঁ কান্দিব ধৰিলে। বৰমাক দৌৰি আহি মাকক টান কথা শুনাৰে
আৰু লক্ষ্মীনাথক আৰ্ত্তো-পুৰ্ত্তো কৰি নি তপত পানীৰে ভালকৈ
গা-পা ধুৱাই তেওঁৰ লগত ভাত-পানী খুৱাই শুৱাই থলে। সিদিনাৰ
পৰা বৰমাকেহে লক্ষ্মীনাথক জগাই ভাত-পানী খুৱাইছিল।

শিৱসাগৰৰ স্কুলত পঢ়া কালছোৱাত পঢ়া-শুনাত তেওঁ চোকা
বুদ্ধিৰ ল'ৰা বুলি খ্যাতি অৰ্জন কৰিব পৰা নাছিল। তেওঁ মজলীয়া
ধৰণৰ ছাত্ৰ আছিল। পঞ্চমমান শ্ৰেণীলৈ প্ৰমোচন পাওতে তৃতীয়
হৈ এবাৰ মাথোন তেওঁ পুৰস্কাৰ পাইছিল। তেওঁ আচৰিত হৈ
তেওঁৰ ক্লাছ মাষ্টৰক শুধিছিল যে, তেওঁলোকৰ কাৰবাৰ ভুলৰ কাৰণে
তেনে হোৱা নাইতো? মাষ্টৰে হাঁহি উত্তৰ দিছিল, “কাৰো ভুল হোৱা
নাই। এইবাৰৰপৰা তুমি ভালকৈ পঢ়িবা।”

পঢ়াশুনা কৰিবলৈ তেওঁ নিচেই কম সময় পাইছিল, বেছি ভাগ
সময় ধৰ্ম্মকাৰ্য্যৰ চৰ্চ্চাত ব্যয় হৈছিল। বাতিপুৰা শুই উঠিয়েই নিত্য-
কৰ্ম্ম কৰি শুচি হৈ তেওঁ দেউতাকৰ গোসাঁই পূজালৈ ফুল তুলি-
বলৈ গৈছিল। ভাৰ পিছত কিছুসময় পঢ়ি গা-পা ধুই গোসাঁইঘৰ

মচিছিল আৰু গোসাঁইঘৰতে বহি পুৱাৰ প্ৰসঙ্গ গীত-ভটিমা গাই নাম-
প্ৰসঙ্গ কৰিছিল। গোসাঁইঘৰৰপৰা আহি ল'ৰালবিকৈ ভাত খাই
স্কুললৈ গৈছিল। চাৰি বজাৰ পিছত স্কুলৰপৰা আহি গা ধুই জল-
পান খাই কিছুসময় ইফাল সিফাল কৰিছিল। দেউতাকে তিনিমান
বজাৰপৰা বিয়লিৰ প্ৰসঙ্গ কৰিছিল। পাঁচমান বজাৰ আগতে দেউ-
তাকে তেওঁক পুৰাণ-পাঠ বা ভাগৱত-পাঠলৈ মাতিছিল। সন্ধ্যাৰ
লগে লগে পাঠ বন্ধ হৈছিল আৰু লক্ষ্মীনাথহঁতে হাত-ভৰি ধুই গোসাঁই
ঘৰত বহি জ্বলাই শঙ্খ, ঘণ্টা, ডবা, কাঁহ বজাইছিল। ইয়াৰ পিছত
স্তোত্ৰ পাঠ, গুণমালা-ভটিমা গোৱা, ল'ৰানাংম গোৱা হৈছিল। তাৰপৰা
আহি কিতাপ মেলাৰ অলপ পিছতে টোপনি আহিছিল। দহমান
বজাত গা ধুৱাৰ কাৰণে বান্ধনিঘৰৰপৰা ডাক পৰিছিল। গা ধুই
উঠি গোসাঁইঘৰলৈ গৈ বাতিৰ প্ৰসঙ্গ কৰি আহি ভাত-পানী খাই পুনৰ
শেহ-নাম গাওঁতে বাতি প্ৰায় বাৰটা বাজিছিল। ইয়াৰ পিছত
দেউতাক শুবলৈ গৈছিল। সেই সময়তো শ্ৰীনাথ বা লক্ষ্মীনাথে মহা-
ভাৰত বা বামাংগৰ দুই-এক আখ্যা দেউতাকক পঢ়ি শুনাৰ লাগিছিল।
তদুপৰি ল'ৰাবোৰে পুখুৰীপাৰত সকলো গোসাঁইঘৰ এটা সাজিছিল
আৰু তাতো নাম-প্ৰসঙ্গ পূজা-সেৱা সমানে সমানে চলিছিল। দেওবাৰে
বা আন বন্ধৰ দিনত লক্ষ্মীনাথে সময় পালেই অসমীয়া পুথি নকল
কৰিছিল। শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ একাদশ স্কন্ধ আৰু দ্বাদশ স্কন্ধ ভাগৱত
পুথি দুখন তেওঁ সম্পূৰ্ণকৈ লিখি উলিয়াই গোসাঁইঘৰত থৈছিল।

প্ৰথম বাৰ লক্ষ্মীনাথে হাইস্কুলৰ শেষ পৰীক্ষাত ‘ফেল’ কৰে।
দ্বিতীয় বছৰ তেওঁ অতি মনোযোগেৰে পঢ়া-শুনা কৰে। ঘৰত
পঢ়িবলৈ ললে নানা বাধা-বিধিনিষেদেৰে দেখা দিয়াৰ কাৰণে সেই
বছৰটো তেওঁ তেওঁলোকৰ কাষতে থকা বাজুৰা নামঘৰটোত মনে
মনে পঢ়িবলৈ থিৰ কৰিলে। পুৱাই কাউৰীয়ে কা কবোৰেই উঠি
আগৰ দৈনিক সকলো কাৰ্য্য কৰি থৈ তেওঁ নামঘৰত

পঢ়িবলৈ সোমায় আৰু স্কুললৈ যাবৰ সময়ত তাবপৰা ওলাই আহে।

লক্ষ্মীনাথ হাইস্কুলত পঢ়ি থকা কালতে পণ্ডিত হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ সম্পাদনাত গুৱাহাটীতপৰা ‘আসাম-নিউচ’ নামে এখন সাদিনীয়া ইংৰাজী-অসমীয়া কাকত আৰু অসম গৌৰৱ গুণাভিৰাম বৰুৱা বাহাদুৰৰ সম্পাদনাত কলিকতাতপৰা ‘আসাম-বন্ধু’ নামে এখন মাহেকীয়া কাকত ওলাইছিল। দুয়োখন কাকতকে লক্ষ্মীনাথে অতি মনোযোগেৰে পঢ়িছিল। ‘আসাম-নিউচ’ৰ অসমীয়াৰ গঢ়ৰ প্ৰতি ভালকৈ মন দিহে লক্ষ্মীনাথে প্ৰথমতে অসমীয়া ভাষাত বচনা লিখিবলৈ শিকিছিল। এই দুয়োখন কাকতেই আধুনিক আৰ্হিত গদ্য আৰু পদ্য সাহিত্য সৃষ্টি কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল।

১৮৮৬ চনত লক্ষ্মীনাথে শিৱসাগৰ চৰকাৰী হাইস্কুলতপৰা দ্বিতীয় বিভাগত প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষা পাছ কৰে। এই পৰীক্ষাত তেওঁ কুৰি-টকীয়া বৃত্তি এটিও লাভ কৰে। ইয়াৰ পিছত উচ্চ-শিক্ষা লাভৰ কাৰণে তেওঁ কলিকতালৈ যায়। সেই সময়ত কলিকতাত পঢ়া অসমীয়া ল’ৰা নিচেই কম আছিল। যেইসেই অৱস্থাত ল’ৰাই গৈ কলিকতাত পঢ়িব নোৱাৰিছিল। ইয়াৰ উপৰি তেতিয়া কলিকতালৈ যাব লাগিলে ধুবুৰীলৈকে জাহাজত যাব লাগিছিল। ধুবুৰীতপৰা নাৱত উঠি যাত্ৰা-পুৰলৈ গৈ, তাবপৰা বেলেবে কলিকতালৈ যাব লাগিছিল; নাইবা ধুবুৰীত জাহাজতপৰা নানানি গোৱালগুৰুলৈ গৈ, তাবপৰা বেলেবে কলিকতালৈ যাব পৰা গৈছিল। সেই কাৰণে কলিকতালৈ যাওতে ভালেমান দিন লাগিছিল।

প্ৰথম বাৰ দেউতাকৰ অমতে বেজবৰুৱা কলিকতালৈ গৈছিল আৰু “বিপণ কলেজ”ত ভৰ্ত্তি হৈছিল। তিনি মাহৰ পিছত তেওঁ আকৌ ঘৰলৈ উভতি আহিব লগা হৈছিল। তাবপৰা আহি কিছুদিন তেওঁ এনেয়ে বংপুৰত কটায়। লক্ষ্মীনাথক কলিকতালৈ পঠোৱাৰ

দেউতাকৰ বৰ ইচ্ছা নাছিল, অসমতে আইন পঢ়াই উকিল কৰাৰ ইচ্ছা আছিল; কিন্তু লক্ষ্মীনাথৰ একান্ত ইচ্ছা তেওঁ কলিকতাত পঢ়েগৈ। শেষত লক্ষ্মীনাথৰ ককায়েকহঁতৰ অনুৰোধত দেউতাকে তেওঁক কলিকতালৈ পঠাবলৈ মান্তি হয়।

দ্বিতীয় বাৰ কলিকতালৈ গৈ বেজবৰুৱাই ‘চিটি কলেজ’ত নাম লগায়। সেই কলেজৰ পৰা ১৮৮৮ চনত তেওঁ এফ্-এ পাছ কৰে। চিটি কলেজত পঢ়া সময়ত বেজবৰুৱা কলিকতাৰ ৫৫ নম্বৰ কলেজ ষ্ট্ৰীটত থকা বঙালী ছাত্ৰৰ মেছ এটাত আছিল। ৩৬মাকান্ত বৰকাকতীও সেই মেছত আছিল। বৰকাকতীয়ে তাত থাকি বি-এল্ পঢ়িছিল আৰু কলিকতা হাইকোৰ্টত অসমীয়া ট্ৰেন্সল্টৰৰ কাম কৰিছিল। বৰকাকতী বেজবৰুৱাৰ একপ্ৰকাৰ অভিভাৱকৰ দৰে আছিল। ১৮৮৬ চনতপৰা ১৮৮৮ চনলৈকে বেজবৰুৱা সেই মেছতে আছিল। তাৰ ওচৰৰে ১৪ নম্বৰ প্ৰতাপ চেটাৰ্জীৰ গলিত অসমীয়া ছাত্ৰসকলৰো এটা মেছ আছিল। সেই মেছতে আছিল ৩৬দেৱীচৰণ বৰুৱা, ৩৬সত্যনাথ বৰা, ৩৬কালীকান্ত বৰকাকতী, ৩৬ঘনশ্যাম বৰুৱা, ৩৬শিৱৰাম শৰ্ম্মা বৰনলৈ, শ্ৰীগুণ্জানন বৰুৱা, ৩৬গোপীনাথ বৰদলৈ আৰু ৩৬বাধাকান্ত সন্দিকৈ আদি তেতিয়াৰ কলিকতাৰ কলেজৰ অসমীয়া ছাত্ৰসকল।

সেই কালছোৱাত গোটেই অসমতে বঙালী মাত-কথাই শিপা মেলিছিল। নগৰৰ অসমীয়া শিক্ষিত লোকসকলেও কথা-বতৰা বঙালীতে পাতিছিল আৰু চিঠি-পত্ৰও বঙালীতে লিখিছিল। ভুলেই হওক বা শুদ্ধই হওক বঙালীতেহে তেওঁলোকে কথা কবলৈ ভালপোৱা হৈছিল আৰু মাতৃ-ভাষাত কথা কবলৈ লাজ কৰা হৈছিল। এনেভাবে বঙালী মাত-কথা আমাৰ মাজত সোমাই পৰিছিল আৰু অসমীয়া ভাষা নিৰ্মূল হোৱাৰ উপক্ৰম হৈছিল। তাকে দেখি কেইজনমান দেশহিতৈষী লোকে অসমীয়া ভাষাৰ পুনৰুদ্ধাৰ কৰিবলৈ কাকত-কলম হাতত লৈছিল। ইয়াৰ ভিতৰত শিৱসাগৰত থকা খৃষ্টান পাৰুৰি কেইজনমান আৰু

৩৭ আনন্দবাম ঢেঁকীয়াল ফুকন অগ্ৰণী আছিল। শিৱসাগৰৰ পাছুৰি চাহাবসকলে ১৮৪৬ চনত 'অকণোদই' নামেৰে এখন মাহেকীয়া অসমীয়া বাতৰি কাকত উলিয়াইছিল। আনহাতে আমেৰিকান বেপ্তিষ্ট মিছনে ভালেমান অসমীয়া পুথি ছপা কৰি প্ৰচাৰ কৰিছিল।

আনন্দবাম ঢেঁকীয়াল ফুকন অসম দেশৰ এজন গুণী পুৰুষ আছিল। তেওঁ অসমীয়া সাহিত্য আৰু সমাজৰ উন্নতিৰ হকে বৰ যত্ন কৰিছিল। শিক্ষা সম্বন্ধে আনন্দবাম ঢেঁকীয়াল ফুকনৰ দৃঢ় বিশ্বাস আছিল যে, সকলো শিক্ষাই দেশীয় ভাষাত হোৱা উচিত; বিশেষকৈ প্ৰাথমিক শিক্ষা নিজৰ মাতৃ-ভাষাত হ'ব লাগে। এই উদ্দেশ্যেৰে তেওঁ পঢ়া-শালিবিলাকত আৰু আদালতত বঙালীৰ ঠাইত অসমীয়া হ'ব লাগে বুলি চৰকাৰৰ ওচৰত আবেদন জনাইছিল। আমাৰ মাৰ্গ-কথা অসমীয়া। আমালোক এখন পুৰণি সভ্য দেশৰ মানুহ। আমালোকৰ নিজৰ সকলো আছিল। এইবোৰ কথা সকলোকে তেওঁ ভালদৰে বুজাই দিছিল। তেওঁ ইংৰাজী ভাষাত 'অসমীয়া ভাষা সম্বন্ধে কেইটিমান মন্তব্য' নাম দি এখনি পুস্তিকা প্ৰকাশ কৰিছিল। এই পুস্তিকাত অসমীয়া যে এটা সুকীয়া ভাষা, এই ভাষাৰ সাহিত্য যে অতি চহকী আৰু এই ভাষাত লিখা যে অসংখ্য পুৰণি পুথি আছে তাক বাইজৰ আগত তেওঁ দাঙি ধৰিছিল।

ঢেঁকীয়াল ফুকনৰ বাহিৰেও ব্ৰাউন নামৰ এজন চাহাবে এখন অসমীয়া অভিধান আৰু ব্যাকৰণ লিখিছিল। মিছেছ এছ, আৰ, ওৱাৰ্ড নামৰ এগৰাকী মহিলাই তেওঁৰ 'এ গ্লিমছ অব এছাম' নামৰ পুথিত অসমীয়া যে এটা সুকীয়া ভাষা তাক প্ৰমাণ কৰি দেখুৱাইছিল।

ইয়াৰ পিছত ৩৭ হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা, ৩৭ বাধানাথ তামুলী ফুকন, ৩৭ গুণাভি-বাম বৰুৱা আদিয়ে অসমীয়া ভাষা সুকীয়া বুলি ভালেমান পুথি আৰু প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ কৰিছিল। মিল নামে এজন চাহাবেও

'এ বিপোর্ট অব এছাম' নামৰ পুথিত অসমীয়া এটা সুকীয়া, সুন্দৰ আৰু পুৰণি ভাষা বুলি মত প্ৰকাশ কৰিছিল।

এই লোকসকলৰ চেষ্টাত অসমীয়া ভাষা সুকীয়া ভাষা বুলি প্ৰমাণিত হ'ল। ইয়াৰ পিছত প্ৰাথমিক স্কুল আৰু আদালতবোৰত অসমীয়া ভাষা চলিব ধৰিলে। গতিকে এইসকল লোকে লুপ্তপ্ৰায় অসমীয়া ভাষাটোক নতুন জীৱন দান কৰিলে বুলি ক'ব পাৰি। পঢ়াশালি-বোৰত অসমীয়া পঢ়াবলৈ অসমীয়া কিতাপ লগা হোৱাত ঢেঁকীয়াল ফুকনে নিজেই 'অসমীয়া ভাষাৰ মিত্ৰ' আদি কেইবাখনো পঢ়াশলীয়া কিতাপ লিখে।

এনেদৰে বহুকাল আন্দোলন কৰাৰ পিছত ১৮৭৪ খৃষ্টাব্দত চৰকাৰী অফিচ আৰু পঢ়াশালিবোৰৰপৰা বঙালী ভাষা উঠি যায়। সেই সময়ত অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰতি মানুহৰ আগ্ৰহ বঢ়োৱাৰ বিশেষ প্ৰয়োজন হৈ পৰিছিল, কাৰণ তেতিয়াও অসমৰ গাৰো-ভূয়ে সৰ্ব-সাধাৰণৰ মাজত বাল্মীকি বামাণ আৰু ব্যাস মুনিৰ মহাভাৰতৰ বঙালী অনুবাদ পুথিবোৰে বিশেষ জনপ্ৰিয়তা লাভ কৰিছিল। সেই সময়ত অসমীয়া জনসাধাৰণে বুজিব পৰা অসমীয়া নাটক, উপন্যাস, গল্প আদিৰ ভাল কিতাপ নাছিল। গতিকে অসমীয়া পঢ়ুৱৈ সমাজে এইবোৰ বিষয়ৰ বঙালী কিতাপকে পঢ়িছিল। যাত্ৰা, থিয়েটাৰ আদিও বঙালী কিতাপৰপৰা বঙালী ভাষাতে হৈছিল। কেতিয়াবা কেতিয়াবা দুই-চাৰিখন বঙালী নাটক অসমীয়ালৈ ভাঙনি কৰি অভিনয় কৰা হৈছিল। তেতিয়াও অসমীয়া মানুহৰ অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰতি বিশেষ আগ্ৰহ জন্মা নাছিল। গতিকে অসমীয়া ভাষাটো লোপ পোৱাৰ নিচিনা হৈছিল।

এইবোৰ দেখি-শুনি এচাম সাহিত্যানুবাগী অসমীয়া ডেকা ল'ৰা আগবাঢ়ি ওলাই আহিছিল। তেওঁলোকৰ আশাশুধীয়া যত্ন আৰু চেষ্টাৰ ফলতে অসমীয়া ভাষাটো পুনৰ সজীৱ হৈ উঠিছিল, অসমীয়া পঢ়ুৱৈ সমাজত অসমীয়া কিতাপ পঢ়াৰ আগ্ৰহ জন্মিছিল। এই

কাৰ্য্যত বিশেষকৈ আগভাগ লৈছিল তেতিয়াৰ কলিকতা-প্ৰবাসী কেইজনমান উদীয়মান অসমীয়া ছাত্ৰই। তেওঁলোকৰ ভিতৰত আগবুৰা আছিল ৩৮৮৮ চনৰ আগবুৰা, ৩৮৮৯ চনৰ গোহাঁলী আৰু ৩৮৯০ চনৰ লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা। ছাত্ৰ অৱস্থাপৰাই তেওঁলোকে অসমীয়া সাহিত্যৰ চৰ্চা কৰিছিল। সেই সময়ত কোনো অসমীয়া কাকত নথকাত এই উৎসাহী ছাত্ৰসকলে লগ লাগি 'জোনাকী' নামে এখন মাহেকীয়া কাকত উলিয়াইছিল। সেই কাকতত প্ৰায়বোৰ অসমীয়া ছাত্ৰই এটা মহয় এটা প্ৰবন্ধ, গল্প নাইবা কবিতা লিখিছিল। আগবুৰাদেৱ জোনাকীৰ প্ৰথম সম্পাদক আছিল। জোনাকীৰ প্ৰথম সংখ্যা ১৮৯০ শকৰ মাঘ মাহত (১৮৮৯ চন) ওলাইছিল।

সেই সময়তে ১৮৮৮ চনৰ ১৫ আগষ্ট তাৰিখে কলিকতাত অসমীয়া ছাত্ৰ সভা এখনত 'অসমীয়া ভাষা উন্নতি সাধিনী সভা'ৰ জন্ম হৈছিল। এই সভাই সেই সময়ত অসমীয়াসকলৰ মিলন-ক্ষেত্ৰ হৈ পৰিছিল। ইয়াত সকলো অসমীয়া ছাত্ৰই যোগ দিছিল। তেওঁলোকে অনেক বহুমূলীয়া প্ৰবন্ধ লিখি আনি ইয়াত পাঠ কৰিছিল আৰু বক্তৃতাও দিছিল। তেতিয়া ছাত্ৰসকলৰ মনত অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰতি বিশেষ অনুৰাগ জন্মিছিল। অসমীয়া সাহিত্যৰ চৰ্চা কৰাটো তেওঁলোকে নিজৰ কৰ্ত্তব্য বুলি ভাবিছিল।

ছাত্ৰ অৱস্থাপৰাই লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই সাহিত্য চৰ্চা কৰিছিল। প্ৰথম আৰু দ্বিতীয় বছৰত বেজবৰুৱাই জোনাকী কাকতত আগভাগ লৈছিল। তৃতীয় আৰু চতুৰ্থ বছৰত বেজবৰুৱাই নিজে জোনাকী কাকত সম্পাদনা কৰিছিল। জোনাকী কাকত উলিয়াই যিসকলে অসমীয়াৰ জাতীয় চেতনা জগাই তুলিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল, যিসকলৰ ভিতৰত লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা অগ্ৰণী আছিল। যি সময়ত অসমীয়া ভাষা মৃতপ্ৰায় অৱস্থাত উপনীত হৈছিল, সেই সময়ত বেজবৰুৱাই বন্ধুকেইজন-মানেৰে সৈতে লগ লাগি ভাষাটোক পুনৰ সজীৱ কৰি তুলিছিল।

তেওঁলোকৰ অক্লান্ত চেষ্টা আৰু শ্ৰমৰ ফলত জোনাকীৰ আশ্ৰয়ত এচাম ডেকা লিখক ওলাইছিল। তেওঁলোকৰ মাজত আছিল কবি, নাট্যকাৰ, গল্পকাৰ, অনুবাদক, ঔপন্যাসিক, প্ৰবন্ধকাৰ, হাস্য-বচনাকাৰ আৰু সাংবাদিক।

সেই কালতে প্ৰবাসী অসমীয়া ছাত্ৰসকলে মিলি ছেত্ৰপিয়েবৰ 'কমেডী অব্ এৰছ' নামৰ নাটকখন 'ভ্ৰমবন্ধ' নাম দি অসমীয়ালৈ ভাঙনি কৰিছিল। 'ভ্ৰমবন্ধ'ই প্ৰথম অসমীয়া নাটক হিচাপে কলিকতাত অভিনীত হৈছিল। ইয়াত বিশেষ অংশ গ্ৰহণ কৰিছিল অসমৰ যশস্বী আৰু কৃতী সন্তান বজ্জবৰুৱা, বমাকান্ত বৰকাকতী, গুণ্ণানন বৰুৱা, ঘনশ্যাম বৰুৱা, শিৱৰাম বৰদলৈ, সত্যনাথ বৰা আৰু লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাদেৱে।

বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়াৰ প্ৰথম ধেমেলীয়া নাট 'লিতিকাই' একে-বাহে এৰছৰ ধৰি জোনাকীত ওলাইছিল। জোনাকীয়ে অসমীয়া সাহিত্যত এটা নতুন যুগৰ সূচনা কৰি গৈছে। আধুনিক যুগৰ অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী লিখিবলৈ গলে 'জোনাকী' আৰু 'অসমীয়া ভাষা উন্নতি সাধিনী সভা'ৰ কথাৰ উল্লেখ থাকিবই লাগিব। জোনাকী কাকতৰ প্ৰকাশ অসমীয়া সাহিত্যৰ এটা চিহ্নস্বৰ্ণীয় ঘটনা। মোটতে যিসকল লোকে জোনাকী কাকত উলিয়াই অসমীয়া জাতীয় চৈতন্য জগাই তুলিবৰ চেষ্টা কৰিছিল, সেইসকল লোকেই মৰিবলৈ ওলোৱা অসমীয়া ভাষাটো জীয়াই ৰাখিলে।

১৮৯০ চনত লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই কলিকতাৰ 'এচেম্ৰী কলেজ'ৰপৰা বি, এ পাছ কৰে। এতিয়াৰ দৰে সেই কালত ডাঙৰ চৰকাৰী কাম পোৱা টান নাছিল। অনেক সময়ত উপযুক্ত লোকক চৰকাৰে যাচি ডাঙৰ কাম দিছিল। বেজবৰুৱাই বি, এ পাছ কৰি উঠাৰ পিছতে অসম চৰকাৰে তেওঁক দুবাৰ হাকিমৰ পদ যাচিছিল; কিন্তু সেই পদ তেওঁ গ্ৰহণ নকৰিলে। যাচি দিয়া হাকিমৰ পদ

নোলোৱা দেখি বেজবৰুৱাৰ দেউতাক বৰ সুখী নহল। তেওঁ যি আশা কৰিছিল, সি বিফল হ'ল। সৰুবেপৰা লক্ষ্মীনাথৰ স্বাধীন ব্যৱসায় কৰিবলৈ বৰ ধাউতি আছিল। সেই কাৰণে তেওঁ অসম চৰকাৰৰ চাকৰি প্ৰত্যাখ্যান কৰিছিল।

কলিকতাত পঢ়ি থকা কালছোৱাতে কলিকতাৰ সুবিখ্যাত ঠাকুৰ পৰিয়ালৰ লগত লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ ঘনিষ্ঠ সম্বন্ধ ঘটে। বি-এ পাছ কৰাৰ পিছতে তেওঁ বিশ্বকবি ববীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰৰ ঘৰৰ জীয়ৰী শ্ৰীযুতা প্ৰজ্ঞাসুন্দৰী দেৱীক বিয়া কৰায়। এই বিয়া ১৮৯১ চনৰ ১১ মাৰ্চ তাৰিখে সম্পন্ন হয়। এই বিয়াৰ সকলো যোগাবপাতি কৰিছিল চন্দ্ৰকুমাৰ আগবৰালাদেৱে।

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই এম-এ আৰু ল কলেজত পঢ়ি থাকোঁতে অসমীয়া বিখ্যাত সদাগৰ ভোলানাথ বৰুৱাৰ লগত তেওঁৰ চিনা-পৰিচয় হয়। ক্ৰমে তেওঁলোকৰ মাজত বন্ধুত্ব গঢ়ি উঠে। ভোলানাথ বৰুৱাই বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়াক ব্যৱসায় কৰিবলৈ বৰকৈ উদগনি দিলে। শেষত তেওঁ ভোলানাথ বৰুৱাৰ লগত লগ লাগি 'বি বৰুৱা এণ্ড কোম্পানী' খুলি হাওৰাবপৰা কাঠৰ কাৰবাৰ চলাবলৈ ধৰিলে। জীৱিকাৰ কাৰণে স্বাধীন ব্যৱসায় কাঠৰ কাৰবাৰত সোমাই লক্ষ্মীনাথে জীৱনজুৰি সাহিত্যসেৱা কৰিছিল।

'জোনাকী' কাকত মৰিল আৰু ১৯১০ চনত নতুনকৈ 'বাঁহী'ৰ জন্ম হ'ল। বাঁহী বেজবৰুৱাৰ নিজস্ব কাকত। হাওৰাবপৰা ই মাহেকীয়া আলোচনী হিচাপে ওলাইছিল। এই আলোচনীৰ যোগেদি বেজবৰুৱাই অসমীয়া জাতিক সাহিত্য সম্বন্ধে বহুতো জ্ঞান দিছিল। বাঁহীয়ে বহুতো নতুন অসমীয়া লিখকৰ সৃষ্টি কৰিছিল। বেজবৰুৱাদেৱে নিজেই সেই সময়ত বহুতো তথ্যপূৰ্ণ প্ৰবন্ধ বাঁহীত লিখিছিল। পুৰণি অসমীয়া সাহিত্যই জনপ্ৰিয়তা লাভ কৰাৰ মূলতে আছিল বাঁহী।

ধন ঘটি চহকী হোৱা বাঁহীৰ উদ্দেশ্য নাছিল। ইয়াৰ উদ্দেশ্য আছিল অসমীয়া সাহিত্যৰ উন্নতি সাধন কৰা আৰু প্ৰচাৰ কৰা।

ভোলানাথ বৰুৱাৰ লগত কাৰবাৰ কৰি থাকোঁতে কিবা কাৰণত দুয়োৰে মাজত মনৰ অমিল ঘটিল। বেজবৰুৱাই বি, বৰুৱা এণ্ড কোম্পানীৰপৰা আঁতৰি গৈ কলিকতাৰ বিশিষ্ট কাঠৰ ব্যৱসায়ী 'বাৰ্দ' এণ্ড কোম্পানীৰ লগত কাৰবাৰ কৰিলে গৈ। অৱশেষত উৰিষ্যাৰ সম্বলপুৰত তেওঁ সুকীয়াকৈ কাঠৰ কাৰবাৰ আৰম্ভ কৰিছিল আৰু তাত তেওঁ যথেষ্ট উন্নতি কৰিছিল।

১৯১৭ চনত হাওৰা ত্যাগ কৰি বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়া যোঁতয়া সম্বলপুৰলৈ যায়, তেতিয়া শ্ৰীযুত অমিয় কুমাৰ দাসদেৱ কলিকতীয়া ছাত্ৰ। দাসদেৱে ভোমালোক আটায়েৰে পৰিচিত। তেওঁ অসমৰ এজন সমাজসেৱী নেতা। মহামানৱ মহাত্মা গান্ধীৰ বিশ্ববিখ্যাত আত্ম-জীৱনী 'মোৰ সত্য অন্বেষণৰ কাহিনী' তেৱেঁই আমাৰ ভাষালৈ ভাঙনি কৰিছে। বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়াই বাঁহীৰ পৰিচালনাৰ আংশিক দায়িত্বভাৰ অমিয় কুমাৰ দাসদেৱক দিছিল। ছাপা-খানাৰ লগত যোগাযোগ বাখি প্ৰুফ-কাকত চোৱা আৰু গ্ৰাহক-সকললৈ বাঁহী পঠোৱা আদিয়ে আছিল তেওঁৰ কাম। ১৯৩৪ চনত বাঁহীৰ পৰিচালনাৰ সম্পূৰ্ণ দায়িত্ব তেওঁ দাস ডাঙৰীয়াৰ হাতত অপৰ্ণ কৰে।

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা অসমীয়াৰ কোন আছিল, তাক ভাষাৰে বৰ্ণোৱা টান। তেওঁৰ বহুমুখী প্ৰতিভাই অসমীয়া সাহিত্যৰ সকলো বিভাগকে স্পৰ্শ কৰিছিল। সাধুকথা, চুটি গল্প, উপন্যাস, নাটক-নাটিকা, কবিতা, প্ৰবন্ধ বা বচনা আদি সকলো ক্ষেত্ৰতে কম-বেছি পৰিমাণে তেওঁৰ অৱদান আছে।

বেজবৰুৱাই 'সাধু' শব্দৰদ্বাৰাই সৰু লৰা-ছোৱালীৰ কাৰণে নীতিমূলক আখ্যান আৰু আধুনিক চুটি গল্প উভয়কে বুজাইছিল।

তোমালোকে 'বুঢ়ী-আইৰ সাধু', 'জুনুকা' আৰু 'ককাদেউতা আৰু নাতিলা' এই তিনিখন সাধু-কথাৰ কিতাপ বোধহয় পঢ়িছা। পঢ়া নাই যদি সোনকালে পঢ়িবা। 'সাধুকথাৰ কুকি'ত সাধু-কথাৰ উপৰিও আধুনিক ধৰণৰ চুটি গল্প আছে। 'জোনবিবি' আৰু 'সুৰভি' বেজবৰুৱাদেৱৰ দুখন গল্পৰ পুথি। তেওঁৰ গল্পবোৰৰ মাজেদি অসমীয়া পাৰিবাৰিক আৰু সামাজিক জীৱনৰ চিত্ৰবোৰ ফুটি উঠিছে। তেওঁৰ 'ভদৰী' নামৰ গল্পটো তেনে এটা উদাহৰণ। গল্পৰ নায়িকা হ'ল এজনী সহজ, সবল পতিপৰায়ণা তিৰোতা; কিন্তু ভদৰীৰ গিৰিয়েক হ'ল বৰ খঙাল। তেওঁৰ খং উঠিলে গুৰু-গোসাঁই একোকে নামানে। এদিনাখন ভবদুপৰীয়া খেতি-পথাৰবপৰা আহি তেওঁ দেখে যে, ঘৈণীয়েক তেতিয়াও পাগলৈ যোৱা নাই। তেওঁ ভোকত বৰ অস্থিৰ হৈ আহিছিল। সময়মতে ভাত নাপাই তেওঁ খঙতে জ্বলি উঠিল। ওচৰতে বঠি এখন পাই তাৰে তেওঁ ভদৰীৰ পিঠিত ঘা মাৰি দিলে। বঠিৰ ঘা লাগি ভদৰীৰ পিঠিবপৰা তেজ ওলাল; তথাপি ভদৰীয়ে একো নকলে, স্থিৰভাবে চকুলো টুকি থাকিল। সমাজৰ মেৰপাকত পৰি গিৰিয়েক আদালতলৈ যাবলগীয়া হ'ল। বিচাৰৰ সময়ত ভদৰীয়ে গিৰিয়েকক বচাবৰ কাৰণে হাকিমৰ আগত মিছা মাতিলে, আৰু সকলো দোষ নিজৰ গাত পাতি ললে। ভদৰীয়ে ক'লে যে, তাইৰ গিৰিয়েকৰ গাত দোষ নাই, গিৰিয়েকে তাইক কটা নাই, নিজৰ অসাৱধানতাৰ বাবে পৰি যোৱাতহে তাইক বঠিয়ে কাটিছে।

এয়ে হ'ল পতিব্ৰতা অসমীয়া তিৰোতাৰ স্বাভাৱিক অন্তৰৰ কথা। ই অসমীয়া চহা সমাজৰ স্বামীৰ প্ৰতি স্ত্ৰীৰ সবল পতি-ভক্তিৰ প্ৰকৃত নিদৰ্শন। ইয়াৰ মাজেদি বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়াই কোনো মতে পেটে-ভাতে খাই থকা এহাল চহা কৃষকৰ জীৱনৰ ৰূপ এটা দাঙি ধৰিছে। ই কেৱল অসমৰে নহয় সমগ্ৰ পৃথিৱীৰে গাৱঁ-ভূঁয়ে থকা লখিমী তিৰোতাৰ নাৰী-চ

বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়াৰ মনটো আছিল সংস্কাৰকামী। সমাজৰ বদ-গুণবোৰ তেওঁ গল্পৰ জৰিয়তে আঙুলিয়াই দিছিল আৰু সেই-বোৰৰ সংস্কাৰৰ ইচ্ছিতো দিছিল। ধৰ্মপাত খোৱা বদ-অভ্যাসটো অসমীয়া সমাজত প্ৰায় বংশানুক্ৰমে বাপেকবপৰা পুতেকলৈ আৰু পুতেকবপৰা নাতিয়েকলৈ চলি আহিছে। তেওঁৰ 'ধোঁৱা খোৱা' গল্পই তাক প্ৰমাণ কৰিছে। ধৰ্মপাত খোৱা বা কানি খোৱাৰ পৰিণাম কি হব পাবে তাক বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়াই 'ধোঁৱা খোৱা' গল্পত সুন্দৰ-ভাবে দেখুৱাই দিছে। আগৰ গাওঁবোৰত সমাজৰ কুসংস্কাৰ আৰু অন্ধ-বিশ্বাসৰ কাৰণে নিৰপৰাধী বোৱাৰী-বেটীৰ ওপৰত যে কি অত্যাচাৰ হয়, তাক বেজবৰুৱাদেৱে তেওঁৰ 'সেউত' বোলা গল্পৰ মাজেদি প্ৰকাশ কৰিছে। তেওঁৰ আন কিছুমান গল্পত ধনী আৰু দুখীয়াৰ সম্বন্ধ কি, ডাঙৰ মানুহে সৰু মানুহক কিদৰে চায়, ইত্যাদি শ্ৰেণী-বিভাগৰ কথাবোৰ জীৱন্ত ৰূপত দেখুৱাইছে। বেজবৰুৱাদেৱৰ প্ৰায়বোৰ গল্পই সংস্কাৰকামী আৰু আদৰ্শধৰ্মী। তেওঁৰ গল্পত অসমীয়া সমাজখনৰ চিত্ৰ জীৱন্ত হৈ উঠিছে।

অসমীয়া গল্প-সাহিত্যৰ প্ৰবৰ্ত্তক হিচাপে বেজবৰুৱাৰ নাম অসমীয়া গল্প-সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত চিৰকাল জিলিকি থাকিব।

'পদুম-কুঁৱৰী' বেজবৰুৱাদেৱৰ একমাত্ৰ উপন্যাস। ই এখন ঐতিহাসিক উপন্যাস। উপন্যাস হিচাপে ইয়াৰ মূল্য কম। দৰা-চলভে বেজবৰুৱা উপন্যাসিক নাছিল। কিন্তু যি সময়ত পদুম-কুঁৱৰীৰ সৃষ্টি হৈছিল, সেই সময়ৰ অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যৰ দীনতালৈ চাই ইয়াৰ মূল্য নুই কবিব নোৱাৰি।

নাট্যকাৰ হিচাপে বেজবৰুৱাদেৱে চাৰিখন সৰু ধেমেলীয়া নাট বা প্ৰহসন আৰু তিনিখন পূৰ্ণাঙ্গ নাট আমাক দি গৈছে। 'চিকৰপতি নিকৰপতি', 'পাচনি', 'লিতিকাই' আৰু 'নোমল' বেজবৰুৱাৰ আদি বয়সৰ চাৰিখন ধেমেলীয়া নাট। ইয়াৰ যোগেদি বেজবৰুৱাদেৱে

অসমীয়া জাতীয় জীৱনৰ দোষ-ত্রুটিবোৰ দেখুৱাবলৈ চেষ্টা কৰিছে। ভাটী বয়সত তেওঁ লিখা নাটবোৰ হ'ল—‘বেলিমাৰ’, ‘জয়মতী কুঁৱৰী’ আৰু ‘ছত্ৰধ্বজ সিংহ’। তিনিওখন বুৰঞ্জীমূলক নাট। ইয়াৰ কাহিনীবোৰ যথেষ্ট সজীৱ আৰু ঘটনাবলুল। এই নাটবোৰত থকা কাল্পনিক চৰিত্ৰবোৰো তেওঁৰ পৈণত লিখনীত পৰি প্ৰাণৱন্ত হৈ উঠিছে। উদাহৰণস্বৰূপে ‘জয়মতী কুঁৱৰী’ নাটত ‘ডালিমী’ চৰিত্ৰ বসৰাজ বেজবৰুৱাৰ সাহিত্য জগতৰ এটি অতুলনীয় সৃষ্টি। আজলী নাগিনী ছোৱালী ডালিমী আছিল বেজবৰুৱাৰ ‘মানস-প্ৰতিমা’। ডালিমীৰ দৰে পাহাৰী জীৱনৰ সত্য আৰু সাৰ্থক চিত্ৰ আজিলৈ অসমীয়া সাহিত্যত কোনোৱে দিব পৰা নাই। ৰূপকোঁৱৰ জ্যোতিপ্ৰসাদে ৰূপালী পৰ্দালৈ ৰূপান্তৰিত কৰা এই ‘জয়মতী কুঁৱৰী’ নাটেই চিৰস্মৰণীয় প্ৰথম অসমীয়া কথাছবি। ছবিখন ৰূপকোঁৱৰে তেজপুৰৰ ভোলাগুৰি বাগিচাত তেওঁৰ নিজা ফুডিঅ’ ‘চিত্ৰবন’ত নিৰ্মাণ কৰে। ১৯৩৩ চনত ইয়াৰ নিৰ্মাণকাৰ্য্য শেষ হয়। ১৯৩৪ চনৰ ১০ মাৰ্চ তাৰিখে কলিকতাৰ বাওনক ছবিঘৰত জয়মতী কথাছবিয়ে শুভমুক্তি লাভ কৰে। লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়া নিজেই এই উদ্বোধনী উৎসৱত উপস্থিত আছিল। বেজবৰুৱাই তেওঁৰ মানস-প্ৰতিমা ডালিমীক ৰূপালী পৰ্দাত দেখি ৰূপকোঁৱৰক সাবটি ধৰি কৈছিল—“জ্যোতি বোপা, তুমি মোৰ অন্তৰৰ মানস-প্ৰতিমা ডালিমীক ৰূপালী পৰ্দাত প্ৰাণৱন্ত কৰি তুলিলা।” সঁচাকৈয়ে সিদিনা বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়াই ডালিমীক জীৱন্ত অৱস্থাত ৰূপালী পৰ্দাত নাচি-বাগি গান গাই ফুৰা দেখি আনন্দ উপভোগ কৰিছিল।

কলেজত পঢ়া কালৰেপৰা মাজে সময়ে বেজবৰুৱাদেৱে কবিতা লিখিছিল। কবি হোৱা তেওঁৰ ইচ্ছা নাছিল। সেই কাৰণে ১৯১৩ চনত প্ৰকাশিত তেওঁৰ কবিতা-সম্ভাৰ ‘কদমকলি’ৰ পাতনিত তেওঁ লিখিছিল, ‘কবিতা হয় যদি হওক, নহয় যদি নহওক।’ তেওঁ যশস্বী

কবি নাম আহৰণ কৰিব নোৱাৰিলেও তেওঁ কবিতা লিখাত কৃতকাৰ্য্য হৈছিল। ‘বীণ-বৰাগী’, ‘অৱশেষ’, ‘ধনবৰ-বতনী’ৰ নিচিনা কবিতা আৰু ‘অসম-সঙ্গীত’ৰ নিচিনা গাতৰ মাজেদি বেজবৰুৱাৰ কবিৰ অনুভূতি আৰু কবিৰ প্ৰকাশিকা শক্তি অতি সুন্দৰভাৱে প্ৰকাশ পাইছে। ‘বীণ-বৰাগী’ কবিতাটি অসমীয়া সাহিত্যলৈ বেজবৰুৱাদেৱৰ যাউতি-যুগীয়া কীৰ্ত্তি। ইয়াৰ মাজেদি ফুটি উঠিছে স্বদেশৰ প্ৰাতি থকা তেওঁৰ গভীৰ ভালপোৱা। বেজবৰুৱা আছিল আশাবাদী; সেয়েহে তেওঁ অসম-সঙ্গীতত গাইছে—

“আমি অসমীয়া, নহও দুখীয়া, কিহৰ দুখীয়া হম ?
সকলো আছিল, সকলো আছে, নুগুণো নলও গম।
বাজক ডবা, বাজক শজ্জা, বাজক মৃদং খোল,
অসম আকৌ উন্নতি পথত ‘জয় আই অসম’ বোল।”

বেজবৰুৱাদেৱে সমালোচনামূলক বিবিধ প্ৰৱন্ধ বা বচনাবে অসমীয়া সাহিত্যৰ ভঁৰাল চহকা কৰি থৈ গৈছে। ‘ৰূপাবৰ বৰুৱাৰ কাকতৰ টোপোলা’, ‘ৰূপাবৰ বৰুৱাৰ ওভতনি’, ‘বৰবৰুৱাৰ ভাবৰ বুৰবুৰণি’ আৰু ‘বৰবৰুৱাৰ বুলনি’ বেজবৰুৱাদেৱৰ বিবিধ হাস্যৰসৰ প্ৰৱন্ধৰ পুথি।

বসৰাজ বেজবৰুৱাৰ নাম ল’ৰাবপৰা বুঢ়ালৈকে প্ৰায় সকলো মানুহে জানে। তেওঁৰ বচনাবোৰ বসেৰে ভৰপৰ। সেই কাৰণে মানুহে তেওঁক ‘বসৰাজ’ বুলিছিল। তেওঁ ‘ৰূপাবৰ বৰুৱা’ নাম লৈ খুলটীয়া কথাবোৰ লিখিছিল। ওপৰত উল্লেখ কৰা কিতাপ চাৰিখনৰ উপৰিও তেওঁ লিখা সাধু আৰু গল্পৰ কিতাপবোৰতো অনেক খুলটীয়া কথা আছে। মোটতে ধৰ্ম্ম আৰু দৰ্শন সম্বন্ধে লিখা তেওঁৰ গভীৰ বচনাবোৰৰ বাহিৰে তেওঁৰ আন গদ্য বচনাবোৰ হাঁহি বসেৰে ভৰা।

বেজবকরাৰ সাহিত্যত হাস্যবসৰ প্ৰাধান্য কিয় ? এই প্ৰশ্নৰ উত্তৰত ইয়াকে কব পাৰি যে, হাস্যবসে মানুহৰ মনত আনন্দ দিয়াৰ উপৰিও নৈতিক চৰিত্ৰ গঠন কৰাত ভালেখিনি সহায় কৰে। বেজবকৰাদেৱে হাস্যবসত গুৰুত্ব দিয়াৰ এয়ে প্ৰধান কাৰণ।

অসমীয়া মানুহে হাঁহিব নজনাৰ কথাৰ উল্লেখ কৰি আক্ষেপ কৰি তেওঁ কৈছে, “তোমালোকে হাঁহিবকেই বা জানা কি ফুটুকাৰ ফেন সোপা। মই কওঁ, হাঁহিব নামত ফেকুন্দা দাঁতকেইটা চেলাৰ নালাগে, আৰু তাকেই হাঁহি বুলি সন্তোষ লভিববো কোনো সকাম নাই।” এই হাঁহিব নজনা মানুহক হাঁহি শিকাবৰ বাবেই তেওঁ চেষ্টা কৰিছিল হাঁহিব যোগেদি। তেওঁলোকে যাতে প্ৰাণখুলি হাঁহিব পাবে, দুখ-ভাগৰ পাহৰি আনন্দ উপভোগ কৰিব পাবে, এয়েই আছিল বেজবকৰা ডাঙৰীয়াৰ প্ৰাণৰ অভিলাষ। বেজবকৰাই যেনেকৈ নিজে প্ৰাণখুলি হাঁহিছিল, আনকো তেনেকৈ হাঁহিবলৈ যত্ন কৰিছিল। তেওঁৰ দৰে অসমীয়া সাহিত্যত কোনেও হাঁহিব পৰা নাই। হাস্যবসেই বেজবকৰা সাহিত্যক সজীৱ কৰি ৰাখিছে।

সদায় প্ৰতিমুহূৰ্ত্তে হাঁহি থকা আৰু হাঁহুৱাই থকা জনক মানুহে ভাল পায় সঁচা, কিন্তু তেওঁৰ ওপৰত মানুহে গুৰুত্ব আৰোপ নকৰে। কিন্তু সেই হাঁহিত যদি আনক বিক্ৰি যোৱা বা বিক্ৰি যাব পৰা একোপাত কাঁড় থাকে, মানুহে তেওঁক ভয়ৰ দৃষ্টিৰে আৰু ভালপোৱাৰ দৃষ্টিৰে চায়। বেজবকৰাদেৱক মানুহে ভাল পায় সদায় হাঁহি থকা আৰু হাঁহুৱাই থকা কাৰণে; আনহাতে তেওঁৰ হাঁহিত মানুহে গুৰুত্ব আৰোপ কৰে চোকা ব্যক্তি অস্ত্ৰৰ কাৰণে।

বেজবকৰা ডাঙৰীয়া এজন ব্যক্তিচিত্ৰকৰ বা কাৰ্টুনিষ্টো’ আছিল। কাৰ্টুনিষ্টসকলে সমসাময়িক সমস্যাবোৰ ব্যক্তিচিত্ৰৰ সহায়ত সমাজৰ আগত দাঙি ধৰে। বেজবকৰায়ো তেওঁৰ যুগত তেনে এটা প্ৰচেষ্টাকে

চলাইছিল। দীঘলীয়া বক্তৃতা বা প্ৰবন্ধতকৈও এনেকুৱা ব্যক্তিচিত্ৰ একোটা অধিক শক্তিশালী! ই সহজে পাঠকৰ মন আকৰ্ষণ কৰে। বেজবকৰাই বাঁহীত এনে ধৰণৰ কিছুমান ব্যক্তিচিত্ৰ বা কাৰ্টুন আঁকি অসমৰ সমস্যাবোৰ বাইজৰ আগত দাঙি ধৰিছিল।

হাস্যবসতে বেজবকৰাৰ ব্যক্তিত্ব আৰু বিশেষত্ব ফুটি উঠিছে।

স্বদেশ-প্ৰীতিয়ে বেজবকৰা সাহিত্যৰ মূলমন্ত্ৰ। তেওঁ অসম দেশ আৰু অসমীয়া ভাষাক ইমান ভাল পাইছিল যে, তেওঁ লিখা আটাইবোৰ কিতাপ স্বদেশ-প্ৰীতিৰে ভৰা। হাঁহি-ধেমেলীয়া বচনাৰপৰা আবৃত্ত কৰি শেহৰ ডোখৰৰ আধ্যাত্মিক বচনাৱলীলৈকে সকলোতে তেওঁৰ জাগ্ৰত স্বদেশানুৰাগ আৰু স্বদেশ-প্ৰীতি দেখা যায়। সেয়েহে তেওঁৰ অমৰ লিখনীৰপৰা ওলাইছিল ‘অসমৰ জাতীয় সঙ্গীত’:

অ’ মোৰ আপোনাৰ দেশ !

অ’ মোৰ চিকুণা দেশ !!

এনেখন গুৱলা

এনেখন সুফলা

এনেখন মৰমৰ দেশ।

অ’ মোৰ সুৰীয়া মাত !

অসমৰ সুৱদি মাত !!

পৃথিৱীৰ ক’তো

বিচাৰি জনমটো

নোপোৱা কৰিলেও পাত।

অ’ মোৰ ওপজা ঠাই !

অ’ মোৰ অসমী আই !!

চাই লওঁ তোমাৰ

মুখনি এবাৰ

হেপাহ মোৰ পলোৱা নাই।

এই গীতটি আমাৰ সকলোৰে অতি প্ৰিয়। সকলো অসমীয়াই জাতি-ধৰ্ম্ম-নিৰ্বিশেষে এই গীতটি ভাল পায়। ই তেওঁৰ জন্মভূমি আৰু ভাষা-জননীৰ প্ৰতি থকা গভীৰ প্ৰেমৰ অপূৰ্ব চানেকি।

ছাত্ৰাৱস্থাৰ সামৰণি কালৰপৰাই অসমীয়া সাহিত্যৰ কৰ্ণধাৰ বেজবৰুৱাদেৱে বিদেশী ভাষা আৰু বিদেশী চলন-ফুৰণৰ মাজত দিন কটাইছিল। বিদেশত বিদেশীৰ মাজত কটাই বিদেশীৰ বীতি-নীতি আৰু মাত-কথাই বেজবৰুৱাক বেছিকৈ অসমীয়া হবলৈহে প্ৰেৰণা যোগাইছিল। বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়া সকলো বিদেশী প্ৰভাৱৰ বিৰুদ্ধে চিৰবিদ্ৰোহী আছিল। অসমৰ প্ৰতি তেওঁৰ ইমান গভীৰ স্নেহ আছিল যে, অসমৰ গোবৰ আৰু মৰ্যাদাত কেনেকৈ বিদেশীয়ে ভুলে-চুকেও হাত দিলে, তেওঁ কদ্ৰমূৰ্ত্তি ধাৰণ কৰি উঠিছিল। উদাহৰণস্বৰূপে ১৯০৯ চনত গোবীপুৰত বহা বঙ্গীয় সাহিত্য পৰিষদৰ কথা আঙুলিয়াব পাৰি। বেজবৰুৱাদেৱে ‘অসমীয়া গোবীপুৰত বঙালী সাহিত্য পৰিষদ’ বুলি ‘বাঁহী’ কাকতত এলানি হাস্যৰসেৰে ভৰা প্ৰৱন্ধ লিখিছিল। ইয়াৰ কোবত প্ৰবাসীয়ে বহুদিনলৈ মূৰ দাঙিব পৰা নাছিল। বেজবৰুৱাই ওবে জীৱন প্ৰবাসত কটালেও আৰু বঙালীৰ ঘৰত বিয়া কৰালেও হাড়ে-হিমজুৰে তেওঁ অসমীয়া হৈয়ে আছিল। হাওৰাত থকা কালত চাহাবা ধৰণে থাকিও বঙালীৰ মাজত ভোৰ-তাল বজাই শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ আৰু শ্ৰীমাধৱদেৱৰ তিথি মহাসমাবোহেৰে বছৰি বছৰি পালন কৰিছিল। বিয়াৰ কিছুদিন পিছত কলিকতাত এবাৰ বেজবৰুৱাই তেওঁৰ পৰম শ্ৰদ্ধেয় হেড্‌মাষ্টাৰ চন্দ্ৰমোহন গোস্বামীক লগ পাইছিল। গোস্বামীদেৱে তেওঁক কৈছিল—“ঠাকুৰবাবীত তুমি বিয়া কৰাই ভাল কৰিছা। মই বৰ সন্তোষ পাইছো। তেওঁলোকৰ পৰিয়াল বঙ্গদেশত বৰ সম্ভ্ৰান্ত। কিন্তু সেইবুলি তুমি তেওঁলোকৰ ওচৰত এচুলমানো হীনতা অনুভৱ আৰু প্ৰকাশ নকৰিবা; কাৰণ এইটো মনত ৰাখিবা যে, তেওঁলোকৰ দেশত তেওঁলোক বংশগোবৰত

যেনেকৈ ডাঙৰ, তোমাৰ দেশতো তুমি তেনেকুৱা।” চলচলীয়া চকু দুটাবে মূৰ দোঁৱাই তেওঁ এই কথাৰ মৰ্যাদা অনুভৱ কৰিছিল। সাহিত্য-চৰ্চ্চাৰ মাজেদি দেশ-সেৱা কৰাই আছিল বেজবৰুৱাৰ জীৱনত আটাইতকৈ ডাঙৰ কাম।

হাস্যৰস আৰু স্বদেশ-প্ৰেমৰ উপৰিও বেজবৰুৱাদেৱৰ ৰচনাবোৰৰ আন এটা বিশেষত্ব হ’ল, নিভাঁজ অসমীয়া ঘৰুৱা শব্দৰ প্ৰয়োগ। ‘বুঢ়ী-আইব সাধু’ আৰু ‘ককাদেউতা আৰু নাতি ল’ৰা’ত তোমালোকে বহুতো ঘৰুৱা শব্দ আৰু জতুৱা ঠাচ পাবা। বেজবৰুৱাৰ ৰচনাবোৰ মনোযোগেৰে নপঢ়াকৈ অসমীয়া লিখিবলৈ গলে অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰতি অন্যায় কৰা হয়।

সকল কালৰপৰা বৈষ্ণৱ ধৰ্ম্ম আৰু সাহিত্যৰ প্ৰতি বেজবৰুৱাৰ মন আকৰ্ষিত হৈছিল। তেওঁ দেউতাকৰ লগত সত্ৰবোৰলৈ গৈছিল। তেওঁলোকৰ ঘৰত তিনিও সন্ধ্যাতে নাম-কীৰ্ত্তন হৈছিল। ভাদ মাহত শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ তিথিত তিনি দিন ধৰি দিনে-ৰাতিয়ে কীৰ্ত্তন হৈছিল। দেউতাকে এখন ‘গুৰু-চৰিত’ লিখিছিল। সেই চৰিত পুথিখনো বেজবৰুৱাই ভালদৰে অধ্যয়ন কৰিছিল। বেজবৰুৱাদেৱে ‘শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ’ আৰু ‘শ্ৰীমাধৱদেৱ’ নামৰ দুখন অতি মূল্যবান জীৱনী লিখি থৈ গৈছে। এই দুজন মহাপুৰুষৰ জীৱনী লিখি আৰু তেওঁলোকে প্ৰচাৰ কৰা ধৰ্ম্ম বিশদৰূপে ব্যাখ্যা কৰি বৈষ্ণৱ ধৰ্ম্মৰ উৎকৰ্ষতা বঢ়িয়াকৈ দেখুৱাইছে। শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ প্ৰৱৰ্ত্তিত উদাৰ একশৰণীয়া ভাগৱতী ধৰ্ম্মৰ কথাবোৰ তেওঁ সুন্দৰভাৱে বুজাই দিছে। ‘তত্ত্বকথা’ বেজবৰুৱাৰ আন এখনি শ্ৰেষ্ঠ গ্ৰন্থ। ইয়াত ধৰ্ম্ম আৰু দৰ্শনৰ কেইবাটাও তথ্যপূৰ্ণ প্ৰৱন্ধ আছে।

১৯৩৩ চনত বৰোদাৰ গাইকেণ্‌ৰে বেজবৰুৱাক ৰাজসভালৈ আমন্ত্ৰণ কৰি নি তেওঁৰপৰা বৈষ্ণৱ ধৰ্ম্মৰ বিষয় বক্তৃতা শুনিছিল। তেওঁ ইংৰাজী ভাষাত এই ভাষণ দিছিল। তাৰ ভিতৰত ‘বৈষ্ণৱ

ধৰ্ম্মৰ বুৰঞ্জী' আৰু 'শ্ৰীকৃষ্ণৰ বাসলীলা' নামৰ দুটি চিন্তাশীল বক্তৃতা আছিল। এই ভাষণ দি বেজবৰুৱাদেৱে অসমৰ গৌৰৱময় ঐতিহ্যৰ লগত বিশ্ব-জগতক চিনাকি কৰি দিছে। তেওঁৰ বক্তৃতা শুনি উপস্থিত সকলোৱে অতিকৈ মুগ্ধ হৈছিল আৰু শতমুখে তেওঁৰ গুণৰ প্ৰশংসা কৰিছিল। এনেদৰে বেজবৰুৱাদেৱে অসমৰ বাহিৰত আমাৰ সংস্কৃতিৰ মৰ্যাদা বঢ়াইছে।

'মোৰ জীৱন সোঁৱৰণ' সাহিত্য-সম্ৰাট লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়াৰ আত্ম-জীৱনী। ইয়াত তেওঁৰ জীৱনৰ সকলো ঘটনাবোৰৰ বিৱৰণ পোৱাৰ উপৰিও উনবিংশ শতাব্দীৰ সামাজিক জীৱন, শিক্ষা-পদ্ধতি আৰু অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীৰ অনেক সমল পোৱা যায়।

পশ্চিমীয়া দেশবোৰত সাহিত্যিকসকলৰ সাহিত্য এক প্ৰকাৰ ব্যৱসায়। তাৰ বিনিময়ত তেওঁলোকে প্ৰচুৰ অৰ্থ উপাৰ্জন কৰে। গতিকে জীৱিকা নিৰ্বাহ কৰিবলৈ তেওঁলোকে আন উপায় বিচাৰিব নালাগে। কিন্তু অসমীয়া সাহিত্যিকে তেনে আশা কৰিব নোৱাৰে। বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়াই অৱশ্যে অৰ্থ উপাৰ্জনৰ আশাত কিতাপ লিখা নাছিল। তেওঁ কিতাপ লিখিছিল প্ৰাণৰ আবেগত—অনুৰাগ গভীৰ বেদনাত। সু-সাহিত্যিক হবলৈ হলে প্ৰথমে কল্পনা-শক্তি আৰু নিবিড় অনুভূতিৰ প্ৰয়োজন। বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়াৰ গাত দুয়োটা গুণেই আছিল। তেওঁৰ লিখাৰ প্ৰণালী আৰু ভঙ্গীমা সুকীয়া আছিল। তেওঁৰ বচনাবোৰত নিভাঁজ সবল অসমীয়া ভাষা ফুটি উঠিছিল।

বিয়াৰ পিছত মহৰ্ষি দেবেন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰে বেজবৰুৱাদেৱক আশীৰ্বাদ বৰি সোণৰ কলম এটা দি কৈছিল,—“তোমাৰ এই কলমৰ পৰা মুনিপুণ লেখা ওলাব।” সঁচাকৈয়ে বেজবৰুৱাৰ কাপৰপৰা অসমৰ সাহিত্য সৃষ্টি হৈছিল।

১৮৯০ চনৰপৰা ১৯৩০ চনলৈ অসমীয়া সাহিত্যৰ এই আধুনিক যুগটোক 'বেজবৰুৱাৰ যুগ' বোলে। তেওঁ আছিল এই যুগৰ ভোটা-তৰা।

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা এজন সভাশুৱনি পুৰুষ আছিল। ঘৈণী-য়েক আৰু চাৰিজনী ছোৱালীৰে সৈতে আছিল তেওঁৰ পৰিয়ালটো। তেওঁৰ ল'ৰা সন্তান নাছিল। বেজবৰুৱাৰ ডাঙৰজনী ছোৱালীৰ নাম আছিল সুৰভি। ১৮৯৫ চনৰ ২৭ মে'ত দীননাথ বেজবৰুৱাৰ মৃত্যু হয়। ঠিক তাৰ এমাহৰ পিছত অৰ্থাৎ জুন মাহত কলিকতাৰ জোড়াসাঁকোৰ ঘৰত সুৰভিৰ জন্ম হয়। সুৰভি এজনী বৰ ধুনীয়া আৰু মৰমলগা ছোৱালী আছিল। ১৯০০ খৃষ্টাব্দৰ ১৭ নবেম্বৰত জোড়াসাঁকোৰ ঘৰতে বেজবৰুৱাৰ দ্বিতীয়া ছোৱালী অৰুণাৰ জন্ম হয়। অৰুণা ওপজাৰ ওঠৰ দিনৰ দিনা, অৰ্থাৎ ৪ ডিচেম্বৰ তাৰিখে ৰাতি ডিপ্-থিৰিয়া ৰোগত সুৰভিৰ মৃত্যু হয়। তেতিয়া তেওঁৰ পাঁচ বছৰ বয়স হৈছিল। সুৰভিৰ অকাল মৃত্যুত বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়া শোকত ত্ৰিয়মান হৈছিল।

বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়াৰ দ্বিতীয়জনী ছোৱালী শ্ৰীমতী অৰুণাৰ বিয়া হৈছে এজন বঙালী আই-চি-এচৰ লগত। তৃতীয়জনী ছোৱালী শ্ৰীমতী বত্সা। তেওঁৰ বিয়া হৈছিল অসমৰ বিখ্যাত চাহ-খেতিয়ক আৰু মনোমতী কথা-ছবিৰ প্ৰযোজক ৩৬ৰোহিণী কুমাৰ বৰুৱাৰ লগত। শ্ৰীমতী বত্সা বৰুৱাই মনোমতী ছবিত বিশেষ অংশ গ্ৰহণ কৰিছিল আৰু তেওঁ নিজে 'প্ৰমীলা'ৰ ভূমিকা লৈ তাত অভিনয় কৰিছিল। ইয়াৰ আগতে কোনো অসমীয়া সম্ভ্ৰান্ত ঘৰৰ ছোৱালীয়ে চিনেমাত অভিনয় কৰাটো অশোভন আৰু সকলো মানুহৰ কাম বুলি ভাবিছিল। শ্ৰীমতী বত্সা বৰুৱাই গিৰিয়েকে প্ৰযোজনা কৰা কথা-ছবিত অভিনয় কৰি ভদ্ৰ ঘৰৰ ছোৱালীসকললৈ বাট মুকলি কৰি দিলে।

বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়াৰ চতুৰ্থজনী ছোৱালী শ্ৰীমতী দীপিকা ।
তেওঁ কলিকতাৰ ডাই এছোৰিয়েচন ছোৱালী কলেজত পঢ়িছিল ।
তেওঁৰ বিয়া হোৱা নাই । কলেজত পঢ়ি থাকোতে মিছনাৰী নান্
(সন্ন্যাসিনী) হৈ গৈছে ।

বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়াৰ গৃহিনী এগৰাকী বৰ গুণৱতী আৰু সাদৰী
মহিলা । তেওঁ বন্ধন কাৰ্য্যত বৰ পাকৈত আছিল । তেওঁ চিত্ৰবিদ্যাও
জানিছিল । তেওঁ তৈল-চিত্ৰ কৰিব পাৰিছিল আৰু মানুহৰ প্ৰতি-
কৃতি অঁকাতো নিপুণ আছিল । এইবোৰ কাম এতিয়া তেওঁ নকৰে ।
তেওঁৰ সাদৰী গুণৰ কাৰণে বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়াই শান্তিৰে জীৱন
নিৰ্বাহ কৰিব পাৰিছিল ।

বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়াই প্ৰায়ে চাহাবী পোছাক পিন্ধিছিল ।
তেওঁ প্ৰায়ে চুৰট হোঁপিছিল । বেজবৰুৱা বৰ কোঁতুকপ্ৰিয় লোক
আছিল । বসিকতা তেওঁৰ জীৱনৰ বৈশিষ্ট্য আছিল । বৈঠকত আৰু
সাহিত্যত তেওঁ যেনেদৰে বস সঞ্চাৰ কৰিব পাৰিছিল, তেনেদৰে
বস সঞ্চাৰ কৰিব পৰা মানুহ বৰ্ত্তমান অসমীয়াৰ মাজত নাই বুলি-
লেই হয় । তেওঁৰ প্ৰাণ আছিল অকপট, চৰিত্ৰ আছিল উদাৰ ।
তেওঁ বঙালী জাতিৰ প্ৰতিও ওখ ভাব পোষণ কৰিছিল । তেওঁৰ
অনেক বঙালী বন্ধু-বান্ধৱ আছিল । বেজবৰুৱাই বঙ্গ-ভাষাৰ প্ৰতি
শ্ৰদ্ধা দেখুৱাইছিল আৰু নিজৰ মাতৃ-ভাষাক সাদৰে সাবটি ধৰিছিল ।
লিখাত আৰু কোৱাত তেওঁ বহু কথা কৈছিল যদিও তেওঁ অসংযত
নাছিল ।

অসম ছাত্ৰ সন্মিলনৰ প্ৰথম অধিবেশন ১৯১৬ চনত গুৱাহাটীত
বহিছিল । সেই সভাৰ সভাপতি আছিল লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা
ডাঙৰীয়া । অসম সাহিত্য সভাৰ সপ্তম অধিবেশনো ১৯২৪ চনৰ
ডিচেম্বৰ মাহত গুৱাহাটীত বহিছিল । সেই সভাৰো সভাপতিৰ
আসন উজ্জ্বল কৰিছিল বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়াই । তেওঁ গুৱাহাটীত

আহি উঠিছিল ল কলেজৰ ভূতপূৰ্ব প্ৰিন্সিপাল ৩জ্ঞানদাভিৰাম বৰুৱাৰ
ঘৰত । জে, বৰুৱা নামে তেওঁ সকলোৰে মাজত জনাজাত । জে, বৰুৱা
বয়সত বুঢ়া হলেও মনত সদায় ডেকা আছিল । তেওঁ বৰ সাধু পুৰুষ
আছিল । তেওঁ সহজ আৰু সবল ভাষাত গধুৰ ভাব প্ৰকাশ কৰিব পৰা
লোক আছিল । জে, বৰুৱাদেৱেও কলিকতাৰ বিখ্যাত ঠাকুৰ পৰিয়ালত
বিয়া কৰাইছিল । এয়ে জে, বৰুৱা আৰু বেজবৰুৱাৰ মাজত
বৈবাহিক সম্বন্ধ । সিবিলি অসম সাহিত্য সভাৰ অধিবেশনলৈ বেজ-
বৰুৱাও আহিছিল । সাহিত্য সভাৰ মুকলি অধিবেশনত কুমাৰী
বত্ৰা বেজবৰুৱাই গীত গাইছিল । ইয়াৰ আগতে কোনো অসমীয়া
ভদ্ৰ ঘৰৰ ছোৱালীয়ে সভা-সমিতিত মুকলিভাবে গীত নাগাইছিল ।

সাহিত্য সভাৰ এই অধিবেশনতে ৩দণ্ডিনাথ কলিতাদেৱে নিজে
বচনা কৰা ব্যঙ্গ কবিতা এটা পাঠ কৰিছিল । তেওঁ তাত লিখিছিল
যে, আজিকালিৰ পুৰুষসকলে ডাঢ়ি-গোঁফ খুৰাই তিবোতামুৱা হবলৈ
ভাল পায় । বসবাজ বেজবৰুৱাদেৱে এই কবিতাটো শুনি সভাপতিৰ
আসনৰপৰা মন্তব্য কৰি কৈছিল,—“ভালেটো কলিতাদেৱে নিজে
ডাঢ়ি-গোঁফ বাখি পুৰুষ হৈ আছে । এতিয়া দেখিছো, তেওঁ সক-
লোকে ডাঢ়ি-গোঁফ বখাইহে এৰিব । ভাল কথা, এতিয়াৰ পৰাই
সকলোৱে ডাঢ়ি-গোঁফ বাখক, নহলে তিকতা বুলি কেৱে ভুল
কৰিবও পাবে ।” বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়াই এই কথাখিনিকে এনেভাবে
বস লগাই ধেমেলীয়া সুৰত ক’লে যে, সকলোৱে হাঁহি দিলে ।
দণ্ডিনাথ কলিতাদেৱো এজন সু-সাহিত্যিক আছিল । তেওঁ খুহুটীয়া
বচনা, কবিতা, গল্প, নাটক, উপন্যাস আদি বহুতো কিতাপ লিখিছিল ।
‘সাধনা’ বোলা বিখ্যাত উপন্যাসখনো তেৱেঁ লিখা ।

সাহিত্য সভাৰ প্ৰথম অধিবেশন বহিছিল শিৱসাগৰত, ১৯১৭
চনৰ ২৬ ডিচেম্বৰ তাৰিখে । ইয়াৰ সভাপতিত্ব কৰিছিল ৩পদ্মনাথ
গোহাঞি বৰুৱাদেৱে । ভোমালোকে হয়তো গোহাঞি বৰুৱা

ডাঙৰীয়াৰ নাম শুনিছাইক। ৩হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা, ৩গুণাভিৰাম বৰুৱা আদিৰ পিছত ৩পদ্মনাথ গোহাঞি বৰুৱা আৰু লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই অসমীয়া ভাষাৰ গুৰিয়াল আছিল। পদ্মনাথ গোহাঞি বৰুৱাই অসমৰ ভিতৰত থাকি জন্মভূমি আৰু মাতৃভাষাৰ সেৱা কৰিছিল। গোহাঞি বৰুৱাই কলিকতাত কলেজত পঢ়া দিনবেপৰা ‘জোনাকী’ আৰু ‘বিজুলী’ কাকতৰ যোগেদি সাহিত্য-চৰ্চা কৰিবলৈ লৈছিল। পদ্মনাথ গোহাঞি বৰুৱাই বেণুধৰ ৰাজখোৱাৰে সৈতে লগ লাগি ‘ডেকা-গাভৰু’ নামে এখন বিহুনাৰ কিতাপ প্ৰকাশ কৰিছিল। জোনাকীত এই কিতাপখনৰ ভীৰু সমালোচনা ওলাইছিল। ইয়াৰ কাৰণে গোহাঞি বৰুৱা আৰু ৰাজখোৱা দুয়োজনে জোনাকীৰ ওপৰত অসন্তুষ্ট হৈছিল।

সাহিত্য সম্বন্ধে বেজবৰুৱা আৰু গোহাঞি বৰুৱাৰ দুটা স্ককীয়া মত আছিল। সেইবাবে দুয়োৰো মাজত মতৰ অমিল ঘটিছিল। বেজবৰুৱা আৰু গোহাঞি বৰুৱা দুয়োজনৰে সাহিত্যৰ প্ৰতি বিশেষ অনুৰাগ আছিল। গোহাঞি বৰুৱাই আগছোৱাত পঢ়াশলীয়া কিতাপ লিখোতেই বেছি মন দিছিল। অৱশ্যে সেই কালত তেনে কিতাপৰ প্ৰয়োজনো বৰ্ধিত আছিল। সেইবুলি গোহাঞি বৰুৱাৰ আন কিতাপৰ সংখ্যাও নিতান্ত কম নহয়।

গোহাঞি বৰুৱা সম্পাদিত ‘উষা’ আৰু ‘বন্তি’ আৰু বেজবৰুৱা সম্পাদিত বাঁহীয়ে এদল একনিষ্ঠ অসমীয়া সাহিত্য সেৱক গঢ়ি তুলিছিল। তেওঁলোকে ছাত্ৰসকলক লগ পালে উৎসাহ দি কৈছিল, “তোমালোকে প্ৰৱন্ধ আদি লিখিবা। ভয় খাবৰ কোনো প্ৰয়োজন নাই। প্ৰকাশৰ যোগ্য হয় নহয় তোমালোকে ভাবিবৰ আৱশ্যক নকৰে, আমি ভাবিম। মুঠতে তোমালোকে লিখিবৰ চেষ্টা কৰিবা।” তেওঁলোকৰ এনে ধৰণৰ উৎসাহ আৰু উদগণিৰ ফলত

বহুতো ছাত্ৰই সাহিত্য চৰ্চালৈ আগবাঢ়িবলৈ সাহ কৰিছিল আৰু তাৰদ্বাৰাই এদল নতুন সাহিত্যিকৰ সৃষ্টি হৈছিল।

বেজবৰুৱা আৰু গোহাঞি বৰুৱা উভয়ে আজীৱন সাহিত্যিক আছিল। দুয়োজনা সাহিত্যিকে নিজৰ জীৱন কালতে ‘সাহিত্যবথী’ বুলি সমাদৃত হৈছিল। এই দুয়োগৰাকী সাহিত্যবথীকে অসম সাহিত্য সভাই আনুষ্ঠানিকভাৱে অভিনন্দন জনাইছিল। ১৯৩১ চনত শিৱসাগৰত বহা অসম সাহিত্য সভাৰ ত্ৰয়োদশ অধিবেশনত সাহিত্যবথী বেজবৰুৱাক অভিনন্দিত কৰা হৈছিল। সেই সভাতে জমিদাৰ নগেন্দ্ৰনাৰায়ণ চৌধুৰীয়ে বেজবৰুৱাদেৱক সভাপতিৰ আসনৰ পৰা ‘বসৰাজ’ উপাধিৰে বিভূষিত কৰিছিল। ইয়াৰ পিছত ৩জ্ঞান-দাভিৰাম বৰুৱাদেৱৰ সভাপতিত্বত উত্তৰ লখীমপুৰত বহা অসম সাহিত্য সভাৰ চতুৰ্দশ অধিবেশনত পদ্মনাথ গোহাঞি বৰুৱাদেৱক মানপত্ৰ দিয়া হৈছিল।

বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়া সম্বলপুৰত আছিল যদিও মাজে সময়ে কলিকতালৈ আহিছিল আৰু জোঁৱায়েক ৩ৰোহিণীকুমাৰ বৰুৱাৰ ঘৰত আছিল। কলিকতাত তেওঁৰ বহুতো বন্ধু-বান্ধৱ, আত্মীয়-স্বজন আৰু স্নেহভাজন লোক আছিল। তেওঁলোকৰ ভিতৰত বনফুল কবি ৩যতীন্দ্ৰনাথ দুৱৰাক বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়াই নিজৰ ল’ৰাৰ দৰে মৰম কৰিছিল আৰু তেওঁক ‘ঘৰু’ বুলি মাতিছিল। দুৱৰাদেৱে বেজবৰুৱাক বৰ শ্ৰদ্ধা কৰিছিল।

বনফুল কবি যতীন্দ্ৰনাথ দুৱৰাৰ নাম তোমালোকে নিশ্চয় শুনিছা। ১৯৫২ চনত প্ৰকাশ হোৱা ‘বনফুল’ পুথিখনৰ বাবে তেওঁ ভাৰত চৰকাৰৰ সাহিত্য একাডেমীৰপৰা পাঁচ হাজাৰ টকা পুৰস্কাৰ লাভ কৰে। তেওঁৰ বথ-কবিতা ‘মিলনৰ সুৰ’ আৰু ‘ওমৰ-তীৰ্থ’ পুথি দুখনি অতি মনোৰম। ১৯৫২ চনত দুৱৰাদেৱে অসম চৰকাৰৰপৰা

সাহিত্যিক পেন্সন এটিও পাইছিল। তেওঁ ১৯৩৩ চনৰপৰা ১৯৪৭ চনলৈকে কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ এম, এ, শ্ৰেণীৰ অসমীয়াৰ অধ্যাপক আৰু ১৯৪৮ চনৰপৰা ১৯৬১ চনলৈকে ডিব্ৰুগড়ৰ কানৈ কলেজৰ অসমীয়াৰ অধ্যাপক আছিল। ১৯৫৫ চনত দুৰ্বাদেৱ অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতিও আছিল। দুৰ্বাদেৱে সাহিত্য চৰ্চা কৰিবলৈ ঘাইকৈ অনুপ্ৰেৰণা পাইছিল বেজবকরা ডাঙৰীয়াৰপৰা।

১৯৩৩ চনত কলিকতাত দুৰ্বাদেৱৰ এটা সাংঘাতিক মটৰ দুৰ্ঘটনা ঘটে। তাত তেওঁৰ জীৱন বিপন্ন হৈ পৰিছিল। তাৰপৰা তেওঁ কথমপিহে বন্ধা পৰিছিল। দুৰ্বাদেৱ কেইবা মাহো কলিকতা মেডিকেল কলেজ হাস্পাতালত আছিল। সেই সময়ত বেজবকরাদেৱে মাজে মাজে সম্বলপুৰৰপৰা আহি দুৰ্বাদেৱৰ খা-খবৰ লৈছিল।

এদিন হাস্পাতালত কেইবাজনো অসমীয়া ছাত্ৰই দুৰ্বাদেৱৰ খবৰ লবলৈ গৈ তেওঁৰ সৈতে কথা পাতি আছিল। তেনেতে বেজবকরা ডাঙৰীয়া জোঁৱায়েক ৰোহিণীকুমাৰ বকরাৰ লগত হাস্পাতালত ওলালহি। তেওঁ দুৰ্বাদেৱৰ খবৰ-বাতৰি লবলৈ আহিছিল। দুৰ্বাদেৱ তেতিয়াও সম্পূৰ্ণৰূপে আৰোগ্য হোৱা নাছিল। অসমীয়া ছাত্ৰক লগ পালে বেজবকরাদেৱে বৰ স্নেহ কৰিছিল আৰু তেওঁলোকৰ লগত বং-ধেমালি কৰি কথা পাতিছিল। সিদিনাও হাস্পাতালত বেজবকরাদেৱে ছাত্ৰকেইজনক দুৰ্বাদেৱ লগত দেখি বৰ ভাল পালে আৰু তেওঁলোকৰ লগত বহুতো ধেমেলীয়া কথা পাতিলে। কথা প্ৰসঙ্গত এজন ল'ৰাই ক'লে,—“তেওঁ দজ্জাখন খুলি গৈছিল।” বেজবকরাদেৱে তেওঁৰ সেই এটা বাক্যতে তিনিটা ভুল ধৰিলে। তেওঁ ছাত্ৰজনক ওচৰলৈ মাতি নি হাঁহি হাঁহি ধেমালি কৰি ক'লে,—“হেৰা ডেকা ল'ৰা, মই যদি তুমি কোৱা কথাখিনি এনেদৰে কওঁ—‘তেওঁ দুৰ্বাদেৱ মেলি ওলাই গৈছিল, ইয়াত কিবা ভুল হবনেকি?’ ল'ৰা জনে বৰ লাজ পালে, আনবোৰে তলমূৰ কৰি কেৱল হাঁহি থাকিল।

বেজবকরা ডাঙৰীয়া এজন গহীন আৰু সৌম্যমূৰ্ত্তিৰ পুৰুষ আছিল। তেওঁৰ মহান ব্যক্তিত্বই ছাত্ৰসকলক মুগ্ধ কৰিছিল। তেওঁৰ আগত কথা কবলৈ বহুতে সঙ্কোচবোধ কৰিছিল, বিশেষকৈ ছাত্ৰসকলে। কিন্তু সকলোৱে তেওঁক শ্ৰদ্ধা কৰিছিল। সঙ্কোচ কৰিছিল এই বুলি, কিজানি তেওঁৰ আগত কথা কওতে ভুল হয়। শ্ৰদ্ধা কৰাৰ কাৰণ, তেওঁ বৰ গুণী পুৰুষ আছিল। ছাত্ৰসকলক তেওঁ বৰ মৰম কৰিছিল আৰু সকলো কথাতে নিস্বার্থভাবে উৎসাহ দিছিল। কলিকতা-প্ৰবাসী বহুতো ছাত্ৰই কলেজ বন্ধ হলে বেজবকরা ডাঙৰীয়াক দেখা কৰিবলৈ সম্বলপুৰলৈ গৈছিল।

বেজবকরাদেৱে নিজৰটো এৰি আনক অনুকৰণ কৰাটো সমূলি ভাল নাপাইছিল, বিশেষকৈ অসমীয়া তিব্বতাসকলে বিহা-মেখেলা এৰি বঙলুৱা শাৰী পিন্ধাটো তেওঁ একেবাৰে পছন্দ নকৰিছিল। সেই কাৰণে তেওঁ বস্ত্ৰ কৰি কৈছিল, “আমি মতাবিলাকে ইংৰাজী, পাৰ্চী যি সাজকে পিন্ধি ফিতাহি নকৰো লাগে, তিব্বতাসকলে যেন তেনে নকৰে; কাৰণ তেওঁলোক হ'ল ঘৰৰ ঘৈণী, অৰ্থাৎ ঘৰৰ ঘৰণী। তেওঁলোক গোঁজ, আমি নাও। নাওখন সোঁতত যিমনে কঁপি-জঁপি টলংভটং নকৰক, গোঁজত বন্ধা থাকিলে উটি যোৱাৰ ভয় নাই। যদি গোঁজ উভালি যায়, তেন্তে আমাৰ কি গতি হব!”

কোনো দেশৰে, বিশেষকৈ অসমৰ মতাসকলৰ পোছাকৰ কোনো ঠিক নোহোৱা হৈ আহিছে। কোনো দেশৰে তিব্বতাই নিজস্ব পোছাক ত্যাগ কৰা নাই। তেওঁলোকৰ পোছাক দেখিলে কোন দেশৰ তিব্বতা তাক কব পাৰি। অসমীয়া তিব্বতাসকলেও এতিয়ালৈকে জাতীয় পোছাকেৰে নিজৰ পৰিচয় দি আহিছে। বিহা-মেখেলা অসমীয়া তিব্বতাসকলৰ জাতীয় পোছাক। সেয়েহে বেজবকরাদেৱে অসমীয়া তিব্বতাসকলৰ পোছাকৰ ওপৰত বিশেষ গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছে।

হাওৰাত ব্যৱসায় কৰি থকা কালছোৱাত বেজবৰুৱা তাৰ অবৈ-
তনিক হাকিম আছিল আৰু সম্বলপুৰত থকা কালত তাৰ পৌৰ-
সভাতো তেওঁ একেধাৰে তিনি বছৰ সদস্য আছিল। বেজবৰুৱা
ডাঙৰীয়াই নাগপুৰত বহা ভাৰতীয় কংগ্ৰেছ মহাসভাৰ অধিবেশনত
অসমৰ প্ৰতিনিধি হৈ যোগদান দিছিল।

সম্বলপুৰত এদিন এটা বৰ মজাৰ কথা হৈছিল। বেজবৰুৱা
ডাঙৰীয়াক দেখা কৰিবলৈ তেওঁৰ এজন বন্ধু আহিছিল। বেজ-
বৰুৱাৰ এজন উড়ীয়া বান্ধনি ঠাকুৰ আছিল। তেওঁ ঠাকুৰক লুকু-
ম দিলে, সোনকালে দুকাপ চাহ আৰু দুটা 'আণ্ডা' 'বইল' কৰি আনি-
বলৈ। সি লুকুম পাই ভিতৰলৈ গ'ল, কিন্তু বহুপৰ তাৰ কোনো
খবৰ নাই। বেজবৰুৱাৰ বৰ খং উঠিল। ঠাকুৰক কেইবাবাৰো
মাতিলে, কিন্তু তাৰ কোনো উত্তৰ নাছিল। শেষত বেজবৰুৱা নিজে
উঠি বান্ধনি ঘৰলৈ গ'ল আৰু তাত গৈ দেখিলে ঠাকুৰে মূৰে-কপালে
হাত দি বহি আছে। বেজবৰুৱাই তাক ধমক দি সুধিলে—“তই
কি কৰিছ ?” ঠাকুৰে কিং-কৰ্তব্য বিমূঢ় হৈ ক'লে,—“চাহাব, মই
আপোনাৰ লুকুম তামিল কৰো কেনেকৈ ? মই সব কৰিব পাবোঁ,
লেকিন 'আণ্ডা' 'বইল' কৰিব নাজানোঁ। আণ্ডা যে বইল কৰিব
পাবি সেই জ্ঞান মোৰ নাই।” বেজবৰুৱাই তাৰ কথা বুজি পাই
হাঁহিলে আৰু ক'লে—“হেৰ গোটগৰু, মই কণী দুটা উতলা পানীত
সিদ্ধাই আনিব কৈছো। কণী জানো কেতিয়াবা বইল (হিন্দী ভাষাত
বইলৰ অৰ্থ বলদ গৰু) কৰিব পাৰি ?” তেতিয়াহে ঠাকুৰে কথাটো
বুজিলে আৰু ক'লে,—“হুজুৰ, হামাৰ ভুল হৈ গ'ল। হামি চম্জি-
ছিলো ডিম্বাক বলদ গৰু বনাই দিব লাগে বুলি। ইংৰাজী ভাষা
বুজিবৰ টান আছে।” ইয়াকে কৈ সি কণী বইল কৰাত লাগি গল।
টেবিলত চাহ খাবলৈ বহি বেজবৰুৱাই এই বহুসাতো ভেদ কৰি
বন্ধুৰ আগত কলত দুয়ো বন্ধুৱে পাবেমানে হাঁহিলে।

এনে ধৰণৰ বহুসাত কথা কুপাবৰ বৰুৱাৰ বহুতো আছে, তাক
কৈ অন্ত কৰিব নোৱাৰি।

১৯৩০ চনত কলিকতা-প্ৰবাসী অসমীয়া ছাত্ৰসকলে 'বেজবৰুৱা
সমিতি' নামে এখন সমিতি গঠন কৰিছিল। ইয়াৰ উদ্দেশ্য আছিল
বেজবৰুৱাদেৱৰ সাহিত্য সমালোচনা আৰু প্ৰচাৰ কৰা। ইয়াৰ
প্ৰথম অধিবেশন ১৯৩০ চনৰ ৭ ফেব্ৰুৱাৰী তাৰিখে প্ৰেছিডেন্সি কলেজৰ
ফিজিক্স থিয়েটাৰ হলত বহিছিল। ৩ অম্বিকানাথ বৰা ডাঙৰীয়া তাৰ
সভাপতি আছিল। বেজবৰুৱা সমিতিৰ তৰফৰপৰা কেইজনমান ছাত্ৰই
তেওঁক লগ ধৰিবলৈ সম্বলপুৰলৈ গৈছিল। বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়াই
ছাত্ৰসকলক তেওঁৰ ওচৰত বহুৱাই লৈ কৈছিল, “তোমালোকৰ সাধু
চেষ্টাক শলাগিছো; কিন্তু তোমালোকে দেখিছো পূৰ্বপৰ চলিত বীতিটো
ভঙ্গ কৰিব খুজিছা। মানুহৰ জীৱিত কালত কেৱে জানো কাৰো
সমূহীয়াভাবে ষশগুণ গোৱা শুনিছা ? তোমালোকে নো এই নিয়ম
ভঙ্গ কৰিবা কেলেই ? মানুহ মৰাৰ পিছতহে তেওঁৰ ষশগুণ গোৱা
নিয়ম। মানুহ জীয়াই থাকোতে তেওঁৰ গুণ-কীৰ্ত্তন কৰিব নাপায়।
মই তোমালোকক নিকংসাহ কৰা নাই। তোমালোকে কি কৰিব
খুজিছা কৰা, মোক তালৈকে নাটানিবা বোপাইহঁত, তোমালোকক
কাকূতি কৰিছো।” এনেদৰে বসৰাজ বেজবৰুৱাই বস লগাই ধেমেলীয়া
সুবেৰে কথাবোৰ কৈছিল।

সাহিত্যবথী বেজবৰুৱা আছিল এক কথাত অসমীয়া সাহিত্য
সাম্ৰাজ্যৰ মুকুটবিহীন সম্ৰাট। তেওঁ আছিল সাহিত্যিক, কবি, দাৰ্শ-
নিক আৰু বসিক—একেধাৰে সকলো। বোধহয় অসমীয়া জাতিৰ
জন্মক মহাপুৰুষ শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ পিছত সাহিত্যবথী বেজবৰুৱাৰ দৰে
দ্বিতীয় ব্যক্তি এজন অসমত আজিলৈ ওলোৱা নাই।

১৯৩৭ চনৰ ২৩ আগষ্টত বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়া অসুস্থ হৈ অস-
মলৈ উভতি আহে। তেওঁ ডিব্ৰুগড়ত জোঁৱায়েক বোহিণীকুমাৰ

বৰুৱাৰ ঘৰত আছিল। তাতে ১৯৩৮ চনৰ মাৰ্চ মাহৰ ২৬ তাৰিখে শনিবাৰে বাতিপুৰা ৭ বজাত সাহিত্যবথী বেজবৰুৱা স্বৰ্গী হয়। মৃত্যুৰ সময়ত তেওঁৰ বয়স আছিল ৭০ বছৰ।

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা ডাঙৰীয়াৰ মৃত্যুৰ পিছত ৩মাধৱচন্দ্ৰ বেজবৰুৱা-দেৱে বাঁহী সম্পাদনা কৰিছিল। কলিকতাৰপৰা বাঁহা আকৌ ওলাইছিল, বাঁহীত আকৌ নতুন সূৰ বাজিছিল; কিন্তু সেই সূৰ ক্ষণস্থায়ী হ'ল। মাধৱচন্দ্ৰ বেজবৰুৱাৰ অকাল মৃত্যুৰ লগে লগে বাঁহীৰ সেই সূৰ চিৰকাললৈ বন্ধ হৈ গ'ল।

বসৰাজ বেজবৰুৱা গ'ল, কিন্তু তেওঁ তেওঁৰ অক্ষয় বসৰ ভাঙাৰ অসমীয়াক দান দি গৈছে। ই অসমীয়াৰ জীৱন চিৰকাল বসাল কৰি ৰাখিব। স্বদেশ প্ৰেমিক বেজবৰুৱা নাইকিয়া হৈছে হয়, কিন্তু তেওঁৰ স্বদেশ-প্ৰীতিয়ে প্ৰতি অসমীয়াকে দেশ-প্ৰেমত অনুপ্ৰাণিত কৰিব। তেওঁৰ সাহিত্য সাধনাই অসমীয়া সাহিত্যানুৰাগীসকলক সদায়ে প্ৰেৰণা দিব।

অসমীয়া সাহিত্যৰ অন্যতম কৰ্ণধাৰ ৩পদ্বনাথ গোহাঞি বৰুৱাই সাহিত্যবথী বেজবৰুৱাদেৱৰ মহাপ্ৰয়াণত তৰ্পণ যাচি কৈছিল :

“বসৰাজ বেজবৰুৱাক বধে কোনে সাধ্যকাৰ

মৰিও অমৰ তেওঁ লিখনীৰে আপোনাৰ !”

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা আজি নাই সঁচা, কিন্তু অসমীয়া জাতি আৰু অসমীয়া ভাষা থাকেমনে তেওঁ চিৰকাল অমৰ হৈ থাকিব।